

Rapport 2007:26 R

Utvärdering av grund- och
forskarutbildning inom scenisk
gestaltning och produktion

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

**Utvärdering av grund- och forskarutbildning inom scenisk
gestaltning och produktion**

Utgiven av Högskoleverket 2007

Högskoleverkets rapportserie 2007:26 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Jana Hejzlar** och **Anton Ridderstad**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets kontorservice, Stockholm, maj 2007

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Sammanfattning	5
Högskoleverkets beslut	7
Utvärdering av grund- och forskarutbildning inom scenisk gestaltning och produktion	7
Högskoleverkets reflexioner	9
Konstnärliga utbildningar i högskolan	9
Kostsamma utbildningar	10
Speciella undervisningsformer och anställningsvillkor	11
Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	12
Studenterna	13
Ny examensordning	13
Situationen i Stockholmsområdet	14
Utvärdering och studentinflytande	14
Jämställdhet och mångfald	15
Utgångspunkter och tillvägagångssätt	17
BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT	19
Missiv	21
Referensram	23
Generella intryck och rekommendationer	25
Inledande reflexioner kring konstutbildningar på högskolenivå	25
Utbildningsmiljöernas storlek	27
Arbetsmarknaden	28
Förberedelser för yrkeslivet	28
Bolognamodellen – hot och möjligheter	29
Utvärdering, examination och studentinflytande	30
Uppföljning av studenterna efter avslutad utbildning	30
Dokumentation av studenternas kunskapsuppbyggnad och utveckling	30
Konstnärligt utvecklingsarbete (KU-arbete)	31
Film/radio/tv i scenkonstnärliga utbildningar	32
Dokumentärfilm	32
Generella rekommendationer	33
Danshögskolan	35
Allmänna förutsättningar	35
Bedömargruppens intryck	36
Samlad bedömning	37
Rekommendationer	38
Dramatiska institutet	39
Allmänna förutsättningar	39
Bedömargruppens intryck och bedömning	39
Rekommendationer	44

Göteborgs universitet	45
Allmänna förutsättningar	45
Högskolan för scen och musik (HSM)	45
Filmhögskolan	49
Forskarutbildning	51
Högskolan på Gotland	53
Allmänna förutsättningar	53
Bedömargruppens intryck	53
Bedömargruppens slutsatser och rekommendationer	55
Linköpings universitet	57
Allmänna förutsättningar	57
Bedömargruppens intryck	58
Bedömargruppens slutsatser och rekommendationer	59
Teaterhögskolan vid Luleå tekniska universitet (THL)	61
Allmänna förutsättningar	61
Bedömargruppens intryck	61
Samlad bedömning	63
Rekommendationer	64
Teaterhögskolan i Malmö (Lunds universitet)	65
Allmänna förutsättningar	65
Bedömargruppens intryck och bedömning	65
Rekommendationer	68
Operahögskolan	69
Allmänna förutsättningar	69
Bedömargruppens intryck	69
Samlad bedömning	71
Rekommendationer	72
Teaterhögskolan i Stockholm	73
Allmänna förutsättningar	73
Bedömargruppens intryck och bedömning	73
Rekommendationer	75

Sammanfattning

Denna rapport redovisar resultaten av den kvalitetsgranskning av grund- och forskarutbildning i scenisk gestaltning och produktion vid svenska universitet och högskolor som Högskoleverket har genomfört under år 2006-07. Utvärderingen omfattar utbildningar vid nio lärosäten inom teater, dans, opera, musikal, film och musikproduktion.

För uppdraget har Högskoleverket anlitat en extern bedömaregrupp med sakkunniga från Danmark, Norge, Finland och Sverige. Inom gruppen finns kompetens på samtliga de granskade områdena. Denna grupp har gjort besök vid lärosätena mellan december 2006 och mars 2007. Från Högskoleverket har Jana Hejzlar och Anton Ridderstad medverkat som bedömaregruppens sekreterare.

Bedömaregruppens rapport består av två delar, en del med allmänna intryck och rekommendationer, och en del med lärosätesspecifika beskrivningar, intryck och rekommendationer. Gruppen svarar själv för innehållet i sin rapport. Högskoleverkets beslut och reflexioner, som inleder rapporten, grundar sig på gruppens utlåtande.

De etablerade utbildningarna på det scenkonstnärliga området håller enligt bedömaregruppen generellt hög kvalitet. Medvetenheten om den konstnärliga dimensionen och de särskilda krav den ställer är stor. Studenterna är mycket kvalificerade, motiverade och engagerade. Lärarna är, med få undantag, själva etablerade utövare inom respektive konststart.

Till det relativt nya fältet konstnärlig forskning fäster bedömaregruppen stor tilltro. Gruppen framför dock risken med att forskningen blir alltför teoretiskt grundad och alltför lite baserad på den praktiska scenkonstnärliga erfarenheten. Lärarnas tid för konstnärligt utvecklingsarbete är nödvändig för att upprätthålla en hög kvalitet, men denna tid prioriteras generellt alltför lite av institutionerna.

Studenternas informella inflytande över sin utbildning är generellt gott, men ofta saknas former för utvärdering och uppföljning. Även för bedömning och examination av studenter saknas ofta skriftlig dokumentation.

På grundval av bedömaregruppens rapport ifrågasätter Högskoleverket examensrätten för musikproducentprogrammet vid Linköpings universitet och för två program vid Högskolan på Gotland, manus och konceptutveckling för film respektive filmisk gestaltning, 3D-grafik och animation. Ifrågasättandena grundar sig på svag konstnärlig och vetenskaplig grund samt brist på nödvändig fördjupning och progression. Dessa två utbildningar har startats utan en konstnärlig vision som grund och förefaller främst vara inriktade på att locka studenter till för ungdomar intressanta och trendiga områden.

Högskoleverkets beslut

Rektorer vid berörda lärosäten

Utvärderingsavdelningen

Jana Hejzlar

BESLUT

2007-05-09

Reg.nr 643-4169-05

Utvärdering av grund- och forskarutbildning inom scenisk gestaltning och produktion

Högskoleverket finner att utbildningarna inom scenisk gestaltning och produktion vid följande lärosäten uppfyller kvalitetskraven för högre utbildning:

- Danshögskolan
- Dramatiska institutet
- Göteborgs universitet (opera-, musikal-, skådespelar- och filmregiutbildningarna samt forskarutbildning)
- Luleå tekniska universitet (skådespelarprogrammet)
- Lunds universitet (skådespelar- och dramatikerutbildningarna vid Teaterhögskolan i Malmö samt forskarutbildning)
- Operahögskolan
- Teaterhögskolan i Stockholm

Högskoleverket ser därför ingen anledning att ifrågasätta examensrätterna för dessa utbildningar.

Högskoleverket finner vidare att musikproducentutbildningen vid Linköpings universitet samt utbildningarna manus och konceptutveckling för film respektive filmisk gestaltning, 3D-grafik och animation vid Högskolan på Gotland inte uppfyller kvalitetskraven för högre utbildning. Utbildningarna brister både ifråga om konstnärlig och vetenskaplig grund och saknar nödvändig fördjupning och progression. Högskoleverket ifrågasätter därför lärosätenas rätt att utfärda kandidatexamen på dessa utbildningar.

Linköpings universitet och Högskolan på Gotland skall senast den 9 maj 2008 ett år redogöra för vilka åtgärder som vidtagits för att rätta till bristerna. Därefter kommer Högskoleverket att ta ställning till om det finns skäl att återkalla examensrätterna.

Denna rapport kommer även att utgöra underlag för prövning av de nya konstnärliga examensrätterna konstnärlig högskoleexamen, konstnärlig kandidatexamen, konstnärlig magisterexamen och konstnärlig masterexamen vid ovanstående lärosäten.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskansler Sigbrit Franke efter föredragning av projektansvarig Jana Hejzlar och utredare Anton Ridderstad i närvaro av avdelningschef Clas-Uno Frykholm och utvärderingsexpert Ragnhild Nitzler.

Sigbrit Franke

Jana Hejzlar

Kopia:
Utbildningsdepartementet
Ledamöterna i bedömagruppen

Högskoleverkets reflexioner

Högskoleverket vill inledningsvis tacka bedömargruppen för ett väl genomfört arbete. Deras rapport utgör en god analys av de scenkonstnärliga utbildningar som ingår i denna granskning. Högskoleverket hoppas att denna analys kommer att vara till nytta för berörda institutioner i deras utveckling av utbildningarna. Bedömargruppens rapport är också ett nödvändigt underlag för Högskoleverkets beslut angående examensrätter.

I rapporten har bedömargruppen analyserat ett antal generella frågeställningar som de sett som särskilt viktiga. Högskoleverket har med intresse tagit del av analysen, och kommer att följa upp hur gruppens rekommendationer tas till vara av institutionerna.

Denna granskning är speciell i Högskoleverkets snart avslutade utvärderingscykel på så vis att den inrymmer utbildningar på flera olika områden och med skiftande karaktär. Även om samtliga utbildningar på något vis är kopplade till scenbegreppet i vid bemärkelse är det ändå en lång väg från exempelvis den självständigt skapande, och i första hand skrivande, dramatikern, till den visserligen konstnärligt syftande, men klart yrkes- och teknikinriktade, ljudteknikern. Skådespelaren verkar i en flertusenårig tradition, medan 3D-animatören är med och utvecklar ett nytt medium. Dessutom finns stora kontraster på det institutionella planet. Operautbildning finns såväl vid Operahögskolan, som är Sveriges minsta lärosäte med 40 studenter (2006), som vid Göteborgs universitet, som är det största med 28 658 studenter (2006).

Trots dessa inbyggda svårigheter har den mycket kompetenta bedömargruppen levererat ett gediget och värdefullt underlag till Högskoleverket.

Konstnärliga utbildningar i högskolan

Bedömargruppen inleder sin generella del med att diskutera de konstnärliga utbildningarnas särskilda karaktär. Avsnittet problematiserar området på ett intressant sätt och är mycket läsvärt. Högskoleverket vill fånga upp några av tankegångarna och i korthet kommentera dem.

Ibland antyds en motsättning mellan konstnärlig frihet och vetenskaplighet, så att konstutbildningarnas inrymmande i högskolan för dem skulle innebära en latent hotbild. De scenkonstnärliga utbildningar som tillhör stora universitet borde enligt detta synsätt vara mest utsatta för sådan subversiv påverkan, men de besökta utbildningarna ifråga har tvärtom varit mycket positiva till vad universitetet kunnat tillföra i form av såväl ekonomiska resurser, administrativt stöd som samverkan med akademiska ämnen. Här förtjänar Göteborgs universitet att lyftas fram som ett förebildligt exempel, med skapandet av en konstnärlig fakultet med stor frihet att utforma sina specifika övergripande riktlinjer.

Att Bologna-processen – som materialiserats den 1 januari 2007 i den nya examensordningen – skulle innebära ett särskilt hot är en synpunkt som förtjänar att tas på allvar. Det sätt som de granskade utbildningarna arbetat med anpassningen till den nya strukturen vittnar dock om god förankring hos lärare och studenter. På flera håll har lärare uttryckt en positiv hållning till de utvecklingsmöjligheter som förändringsarbetet inneburit. Lärandemålen för de konstnärliga examina är dessutom så allmänt hållna att man knappast kan beskylla dem för att lägga en hämsko på den konstnärliga eller pedagogiska friheten. De masterprogram som inrättas på flera håll kommer att ge utrymme för ytterligare konstnärlig fördjupning och dessutom möjliggöra för yrkesverksamma att komma tillbaka till utbildningen till godo både för deras egen kompetensutveckling som för institutionernas kontakt med branschen.

Det är uppenbart att det scenkonstnärliga området i stor utsträckning, av naturliga skäl, saknat dokumentation, både verbal och skriftlig, av den konstnärliga erfarenheten. Mer utrymme för reflexion är också något som efterlyses av många studenter och lärare vid de granskade utbildningarna. Det nya och växande fältet konstnärlig forskning kan hjälpa till att överbrygga de motsättningar som kan finnas mellan konst och vetenskap. Konstnärlig verksamhet och vetenskaplig forskning har ju det gemensamt, att båda har ifrågasättandet som grundläggande drivkraft, men inom etablerade ramar.

Här finns också anledning att peka på det intressanta samarbete angående skådespelarens yrkeskunskap som sker mellan Centrum för praktisk kunskap vid Södertörns högskola, Teaterhögskolan i Stockholm och Dramatiska institutet.

Kostsamma utbildningar

Utbildningarna inom scenkonst och produktion är högskoleväsendets allra dyraste, beroende på små studentgrupper och särskilda krav på utrustning och lokaler. Den sammanlagda ersättningen per student och år i kronor är följande för de områden som ingår i denna granskning (avrundade tal):

- Dans 285 000
- Teater 390 000
- Opera 430 000
- Media (radio/film/tv) 480 000

Det lägsta ersättningsbeloppet, som gäller studenter inom teologi, juridik, humaniora och samhällsvetenskap är ca 35 000 kronor. Det innebär att en student inom filmproduktion "motsvaras" av 14 studenter inom filmvetenskap. Av den totala budgeten för högre utbildning på cirka 22 miljarder kronor (2006) går ca 3,5 procent till de scenkonstnärliga utbildningarna som har ca 0,2 procent av samtliga helårsstudenter i sektorn.

Ur ett strikt ekonomiskt perspektiv går det självklart inte att mäta om dessa kostsamma utbildningar ger valuta på de av samhället investerade medlen.

Utbildningarna har genom 1970- och 80-talens reformer tagits in i högskoleväsendet, vilket markerar ett val från samhällets sida att de är en nödvändig del av den högre utbildningen.

För att motivera deras plats inom högskolan och höga ersättningsnivåer är det dock rimligt att ställa höga kvalitetskrav. Denna granskning visar att de etablerade utbildningarna inom scenisk gestaltning och produktion håller hög eller mycket hög kvalitet. Gemensamt för dessa utbildningar är att undervisningen sker på en tydligt konstnärlig grund, med välmeriterade lärare som själva är eller har varit yrkesverksamma inom respektive konststart. Utrustning och lokaler är i de flesta fall av mycket hög klass.

I två fall har kvalitetsbrister uppdragats, vilket fått bedömargruppen att komma med tydliga rekommendationer till lärosätena i fråga att vidta åtgärder för att stärka utbildningarna i den mån de överhuvudtaget bör fortsätta. Högskoleverket ser allvarligt på dessa brister, som också riskerar att undergräva samhällets förtroende för konstnärligt inriktade utbildningar på högskolenivå, och ifrågasätter på grundval av bedömargruppens rapport examensrätten för utbildningarna ifråga. Dessa utbildningar har inte heller konstnärlig ersättning, vilket är ett tydligt tecken på att de höga ersättningsnivåerna är motiverade för att bedriva en konstnärlig utbildning av god kvalitet på högskolenivå.

Utbildningarna ifråga – vid Linköpings universitet och Högskolan på Gotland – har uppenbart startats utan en överordnad konstnärlig vision och en seriös analys av det specifika behovet av lärarkompetens och innehåll. Miss-tanken är stark att drivkraften snarare har varit att locka studenter på för unga människor populära områden. Det faktum att de marknadsförs som konstnärliga gör dock att lärosätena tar på sig ett tungt ansvar när seriöst menande konstutövare söker sig till dem i den legitima förhoppningen att få utvecklas.

Musikproducentprogrammet vid Linköpings universitet var 2004 föremål för en särskild tillsyn av Högskoleverkets juridiska avdelning. Av denna tillsyn, föranledd av en anmälan från studenter, framkom en rad problem. Bland annat konstaterades att utbildnings- och kursplaner saknades och att utbildningens mål inte var klart genomtänkt. Även om de formella bristerna åtgärdats, visar den allvarliga kritiken i bedömargruppens rapport bland annat att kärnan i utbildningen fortfarande är oklar. Det är anmärkningsvärt att Linköpings universitet på tre år inte lyckats stärka programmet, något som tyder på brister i universitetets interna kvalitetssäkringssystem.

Speciella undervisningsformer och anställningsvillkor

Det finns både likheter och olikheter mellan de scenkonstnärliga utbildningarna och andra konstnärliga utbildningar. I likhet med konst- och musikområdena finns en stark betoning på läraren som mästaren och studenten som

dennes lärling. Studenterna kallas i allmänhet elever, vilket i sig är betecknande. Specifikt för de scenkonstnärliga utbildningarna är dock den i högskolesammanhang mycket stora andelen obligatorisk undervisning, på skådespelarprogrammet omkring 40 timmar per vecka. Att undervisningen på en skådespelarutbildning är obligatorisk är naturligt med tanke på att konstarten i sig är kollektiv och förmågan att arbeta i grupp väsentlig, men i en konstnärlig utbildning på högskolenivå bör det rimligtvis också finnas tid för reflexion och studentens individuella konstnärliga utveckling.

Bedömargruppen talar i sin rapport om det nödvändiga hantverkskunnandet, och det är uppenbart att flera av de scenkonstnärliga utbildningarna är yrkesutbildningar på ett sätt som utbildningar inom exempelvis fri konst eller musik inte är.

Vid de konstnärliga utbildningarna råder andra anställningsformer för lärarna än vid andra högskoleutbildningar. Relativt få lärare är tillsvidareanställda, och många arbetar deltid. Detta speglar dels institutionernas vilja, och tradition, att få ett kontinuerligt tillskott av nya impulser från de praktiskt yrkesutövande, dels de enskilda lärarnas vilja att fortsätta sin konstnärliga verksamhet.

Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete

För konstnärliga utbildningar motsvaras de akademiska utbildningarnas krav på undervisningens ”vetenskaplig grund” av ”konstnärlig grund”. Den vetenskapliga grunden anses bland annat garanteras av att lärarna har tid avsatt för egen forskning och kompetensutveckling. På samma sätt bör lärare vid konstnärliga utbildningar ha garanterad tid för eget konstnärligt utvecklingsarbete.

Högskoleverket konstaterar att för de flesta lärare finns det inget, eller mycket litet, utrymme för konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete inom ramen för anställningen.

Med en liten lärarstab är det svårt att få tid till egen forskning och eget utvecklingsarbete. För ett flertal lärare går den mesta tiden åt till undervisning och administration. Vid lärosätesbesöken påpekade många lärare att just detta var ett hinder för eget utvecklingsarbete. Med en pressad arbetssituation kan lärarna i längden inte upprätthålla sin kompetens. Högskoleverket instämmer med bedömargruppen att en sådan situation inte är hållbar och rekommenderar att de tillsvidareanställda lärarna ges möjligheter till konstnärligt utvecklingsarbete inom ramen för anställningen.

Forskarutbildningen inom det scenkonstnärliga området är ännu till omfattningen mycket blygsam, men omtalas i mycket positiva termer av bedömargruppen. Här finns ett intressant och delvis jungfruligt fält, som erbjuder stora möjligheter för såväl lärare vid utbildningarna som yrkesverksamma att verbalisera sina erfarenheter och reflektera över den praktiska konstutöv-

ningen. Gränsdragningen mellan konstnärlig forskning på området och etablerade akademiska ämnen som teater- och filmvetenskap är dock viktig, så att inte den teoretiska dimensionen blir dominerande.

Studenterna

De utbildningar som ingår i denna granskning har, med ett undantag, högt eller mycket högt söktryck. När det gäller de fyra skådespelarutbildningarna, som tillsammans antar mellan 35 och 40 studenter varje år, kan man tala om ett extremt söktryck som varierar mellan 50 och 110 sökande per plats. Detta innebär en mycket stor arbetsbörda på de berörda lärosätena eftersom de sökande antas efter personliga ”arbetsprov” och intervjuer. Pressen på de sökande i antagningssituationen är självklart också mycket stor, men det är svårt att tänka sig ett annat system för antagning. Den modell med gruppvis antagningsprov som mest konsekvent används vid Teaterhögskolan i Luleå är dock intressant och för utbildningen relevant.

Det höga söktrycket innebär att de sökande ofta har ett eller flera års förberedande studier vid folkhögskolor och motsvarande bakom sig, något som gör att de studenter som kommer in är mycket kvalificerade. Undervisningen kan därför hållas på en hög nivå och individualiseras på ett sätt som garanterar att den konstnärliga utvecklingen hos studenterna stimuleras på önskvärt sätt. Fler antagna vore alltså inte önskvärt med oförändrade resurser. Istället går utvecklingen, med den nya examensordningen, mot att färre studenter antas på grundnivå till förmån för utbyggnad på masternivå. Högskoleverket ser positivt på denna utveckling, med tanke på de svårigheter de utexaminerade har på arbetsmarknaden, men också med tanke på att masterprogram på detta område kan utgöra en god grund för ökad reflexion kring den konstnärliga praktiken.

Ny examensordning

Högskoleverket har valt att granska det konstnärliga området sist inom den första sexårscykeln av de nationella utvärderingarna. Detta för att få tillräckligt med tid för att förbereda granskningarna. Som ett led i förberedelserna tillsattes 2005 en referensgrupp bestående av representanter från de olika konstnärliga utbildningsområdena. Gruppen kom att tillsammans arbeta fram referensramar för granskningarna.

Under 2006 kom uppgifter om att en ny examensordning var på väg att börja gälla från 2007. Som en följd av den nya examensordningen måste de konstnärliga utbildningarna ansöka om rätt att utfärda konstnärlig examen. Detta kom i sin tur att påverka Högskoleverkets granskningar av de konstnärliga utbildningarna. Verket har inte tidigare genomfört en nationell ämnes- och programutvärdering där samtliga utbildningars rätt att utfärda examina prövas mot en ny examensordning. Högskoleverket beklagar de snäva

tidsmarginaler som dessa utbildningar haft när det gäller att genomföra såväl ett krävande självvärderingsarbete som ett omfattande arbete med att anpassa utbildnings- och kursplanerna till den nya examensordningen.

Situationen i Stockholmsområdet

De flesta utbildningar inom det konstnärliga området blev en del av den statliga högskolan i slutet av 1970-talet. I samband med detta erhöll de automatiskt examensrätt på kandidatnivå. De utbildningar som ingår i denna utvärdering och är integrerade i universitet har senare valt att utnyttja lärosätets generella examensrätt. Det innebär att utbildningarna i Stockholm, till skillnad från de andra, både har genomgått examensprövningar och kvalitetsarbetsgranskningar, och då även de tematiska utvärderingarna på lärosätetsnivå. Det har utan tvekan varit slitsamt eftersom dessa relativt små enheter naturligtvis inte har motsvarande stödresurser som finns inom den övriga delen av högskolesektorn.

Bedömargruppen menar i sin rapport att Stockholmsskolorna måste samverka för att kunna bedriva forskning. Detta talar för att bilda en sammanhållen konstnärlig högskola av de nuvarande sju självständiga Stockholmsskolorna på det sätt som gjorts i exempelvis Berlin och Oslo. Syftet med en sådan organisation skulle inte enbart vara att skapa administrativa och därmed ekonomiska fördelar, vilket i sig kunde vara en poäng. Samorganisationen skulle också bidra till att skapa en tillräcklig miljö för framtida forskarutbildning och forskning, liksom ett brett och kompetent pedagogiskt forum för lärare inom området.

Utvärdering och studentinflytande

De granskade utbildningarna brister, med något undantag, allmänt vad gäller rutiner och former för utvärdering och studentinflytande. Som bedömargruppen visar, finns på flera håll en begreppsförvirring där utvärdering ses som liktydigt med bedömning av studenterna. I den mån regelbundna kursvärderingar förekommer, får de ofta formen av informella stormöten. Bristen på skriftlig dokumentation är uppenbar.

Studenternas inflytande på utbildningen är i många fall stort, och lärare och ledning visar på de flesta håll prov på en lyhörd och demokratisk inställning. Den informella strukturen gör dock att studenternas formella möjligheter till påverkan är små.

Högskoleverket vill allmänt uppmana de granskade utbildningarna att se över, och i flera fall bygga upp, formella rutiner och former för utvärdering – i ordets vedertagna bemärkelse – och studentinflytande. Detta är särskilt viktigt just med den mästare-lärlingskaraktär som lärare-studentrelationen vid konstnärliga utbildningar ofta har och därigenom underförstår en ojämlikhet.

Jämställdhet och mångfald

De scenkonstnärliga utbildningarnas självvärderingar visar i de flesta fall på en god insikt om frågor som rör jämställdhet och mångfald. Frågan är bara i vilken utsträckning planerna har fått genomslag i verksamheten. En underförstådd kvotering tycks ske vid antagningen i synnerhet till skådespelarprogrammet, där det alltid finns fler sökande kvinnor än män men där det normalt antas lika många av båda könen. Samtidigt är det ett ofta uppmärksammat faktum att det finns fler mans- än kvinnoroller på den scenkonstnärliga marknaden.

Högskoleverket ser positivt på de försök till breddad rekrytering som gjorts och görs vid flera lärosäten. Att rikta kurser enbart till det underrepresenterade könet, som skett vid Dramatiska institutet, är dock att gå för långt och skulle inte hålla vid en rättslig prövning. Ett exempel på bristande genusmedvetenhet utgör Linköpings universitet i sin marknadsföring av musikproducentprogrammet med 97 procent män.

Vad gäller etnisk mångfald är det uppenbart att utbildningarna de senaste åren ansträngt sig för att få in fler studenter med utländsk bakgrund.

Utgångspunkter och tillvägagångssätt

Sedan januari 2001 arbetar Höskoleverket med det regeringsuppdrag som innebär att samtliga utbildningar för generella examina och yrkesexamina skall utvärderas inom en sexårsperiod, och omfatta såväl grund- som forskarutbildning. När det gäller generella examina utvärderas huvudämnet, dvs. utbildningar som ges t.o.m. C- och D-nivå.

Utbildningarnas kvalitet står i fokus i utvärderingarna och syftet är huvudsakligen

- att främja kvaliteten och kvalitetsutvecklingen vid institutionerna
- att granska om utbildningen svarar mot mål och bestämmelser i högskolelag och högskoleförordning
- att ge information till både studerande och potentiella studerande samt till allmänheten.

Syftet är också att ge information till regeringen som underlag för olika beslut.

Utvärderingsmodellen består av tre delar: en självvärdering som institutionerna eller motsvarande genomför, extern bedömning inklusive lärosätesbesök av en bedömargrupp samt uppföljning.

Den externa bedömargruppen är ämnesexperter, vilket innebär att deras referensram och värdegrund också utgör en viktig utgångspunkt i bedömningen.

Utvärderingens underlag utgörs av den information som lärosätena presenterat i sina självvärderingsrapporter inklusive kursplaner och litteraturlistor samt från samtalen under lärosätesbesöken. Antalet personer, och urvalet av personer, som bedömargruppen träffar under besöken är dock med nödvändighet begränsat.

För utvärderingen av de scenkonstnärliga utbildningarna anlidade Höskoleverket en bedömargrupp bestående av åtta sakkunniga varav två nyligen examinerade studerande:

- Håkan Dahl, operasångare, utexaminerad från Operahögskolan
- Ingrid Dahlberg, f d teaterchef vid Dramaten, f d chef för SVT Drama
- Inger Lise Eid, førsteamanuensis vid Kunsthøgskolen i Oslo
- Maria Eng, filmregissör, utexaminerad från Filmhögskolan vid Göteborgs universitet
- Dick Idman, skådespelare (Finland)
- Henning Mankell, författare
- Poul Nesgaard, rektor vid den Danske Filmskole
- Petteri Salomaa, professor vid Sibelius-Akademin, Helsingfors

Bedömargruppen gjorde besök vid de nio berörda lärosätena mellan december 2006 och mars 2007. Sakkunniga med koppling till något av de utvärderade lärosätena deltog inte i besök eller bedömning av just detta. Vid besöken medverkade Jana Hejzlar eller Anton Ridderstad från Högskoleverket som gruppens sekreterare.

BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT

Missiv

Till Högskoleverket

2007-05-07

Reg.nr 643-4169-05

Utvärdering av grund- och forskarutbildning inom scenisk gestaltning och produktion vid svenska universitet och högskolor

Högskoleverket genomförde under 2006-07 en utvärdering av landets grund- och forskarutbildningar inom scenisk gestaltning och produktion. För utvärderingen utsågs en extern bedömaregrupp bestående av

- Håkan Dahl, operasångare, utexaminerad från Operahögskolan
- Ingrid Dahlberg, f d teaterchef vid Dramaten, f d chef för SVT Drama
- Inger Lise Eid, førsteamanuensis vid Kunsthøgskolen i Oslo
- Maria Eng, filmregissör, utexaminerad från Filmhögskolan vid Göteborgs universitet
- Dick Idman, skådespelare (Finland)
- Henning Mankell, författare
- Poul Nesgaard, rektor vid den Danske Filmskole
- Petteri Salomaa, professor vid Sibelius-Akademien, Helsingfors

Bedömaregruppens bedömning tar sin utgångspunkt i högskolelagen, högskoleförordningen och de av Högskoleverket framtagna kvalitetskriterierna. Underlaget för vår bedömning grundar sig på den information och de intryck vi fått från utbildningsanordnarnas självvärderingar, med bilagor, och på lärosättesbesöken där vi samtalat med företrädare för studenter, lärare, program- och institutionsledning samt fakultetsledning eller motsvarande.

Härmed överlämnas vår rapport till Högskoleverket.

Referensram

Bedömningen baserar sig på högskolelagen, högskoleförordningen och de av Högskoleverket framtagna kvalitetskriterierna. Vi har utifrån vår sakkunnigkompetens försökt att anpassa bedömningen till kvaliteten just inom de scenkonstnärliga utbildningarna. Det är utbildningar som vilar på konstnärlig grund och beprövad erfarenhet. Utbildningarna är starkt beroende av dyr infrastruktur och kompetent, ofta enskild handledning av de studerande.

Under utvärderingens gång har en ny examensordning som reglerar de konstnärliga examina införts. De flesta av de utbildningar som har bedömts ansöker samtidigt med utvärderingen om rätt att utfärda examen på avancerad nivå, magister- eller masterexamen. Eftersom detta ställer nya krav på miljön och kompetensen har vi frågat lärosätena om deras förberedelse för detta. På samtliga nivåer ställs krav på tydliga lärandemål. Bedömggruppen har tagit hänsyn till detta.

Underlaget för bedömningen av utbildningarnas kvalitet och mognad när det gäller att erbjuda de nya examina grundar sig på de självvärderingar som utbildningarna tagit fram, samt den information vi har fått från ledning, lärare, studenter och doktorander i samband med besök vid de berörda lärosätena.

Med detta underlag som grund har bedömggruppen gjort en granskning av hur väl lärosätena uppfyller de mål de själva satt upp, och hur väl de uppfyller de krav som högskolenivån ställer.

I vår bedömning har vi tagit ställning till följande områden:

- Analys, reflexion och förankring av självvärdering
- Vision, målsättning och profilering
- Organisationsstruktur och infrastruktur
- Lärarkapacitet och lärarkompetens
- Studentinflytande
- Undervisningsformer och undervisningsmetoder
- Systematiskt kvalitetsarbete
- Internationalisering
- Övergång till nya examensordningen
- Konstnärlig och akademisk miljö
- Konstnärligt utvecklingsarbete, forskning och forskarutbildning

I våra bedömningar förbehåller vi oss rätten att kommentera det som sticker ut och att framhäva det som vi ser som positiva trender. Det innebär att de olika lärosätetexterna kan skilja sig åt både i omfattning och till innehåll. Det innebär också att vissa gemensamma drag och problem, som vi har kunnat särskilja, samlas i avsnittet om generella intryck och rekommendationer.

Generella intryck och rekommendationer

Inledande reflexioner kring konstutbildningar på högskolenivå

När man reflekterar över konstnärlig utbildning och undervisning måste man förhålla sig till vissa grundläggande frågeställningar. Den svåraste och viktigaste frågan är givetvis: Går det överhuvudtaget att utbilda en konstnär? Kan man svara på den frågan annat med än en ny fråga: Vad är konst? Vi vet att den inte är mätbar enligt förnuftsfilosoferna. Vi vet att "konst" är något odefinierbart, i motsats till begreppet "kultur". Där kulturen bygger på tradition, social samvaro och konkret historisk samverkan, är konsten, den kreativa idén alltid subjektiv i sin utgångspunkt. Dessutom ständigt i rörelse, förändring, abstrakt i sitt innersta väsen. Hur undervisar man i "konst" när man vet att den djupaste kärnan innebär något irrationellt som knappast kan definieras eller inlemmas i ett pedagogiskt pensum?

Kulturen beskriver, konsten kommenterar. Kulturen drar ofta upp gränser medan konsten överskrider dem. Kulturens form är oftast realismen medan konsten söker sina uttryck via symboler, associationer och metaforer.

När man söker beskriva förutsättningarna för en konstnärlig utbildning bör man dock genast slå fast att kultur och konst inte är varandras motsatser. I bästa fall stöder kulturen konsten. En gynnsam kulturell miljö är ofta, men inte alltid, grunden för kreativiteten.

Med det som förutsättning kan man börja diskutera konstutbildningen. Generellt kan man kalla "hantverket" för utbildningens kulturella del. Detta är och måste vara en grundläggande del av en konstnärlig utbildning. Teknik och hantverksskicklighet ger en individuell trygghet, en plattform för det konstnärliga skapandet. Enkelt uttryckt: man ger studenten ett antal verktyg. Men på samma sätt som en snickare inte är yrkesman bara för att han har en bra såg i handen, är till exempel en dansare ingen konstnär bara för att han eller hon kan hålla takten eller upprepa kroppsövelser.

Det behövs en idé om vad man skall använda sina färdigheter till. Vilket i sin tur innebär att man måste ha ett förhållningssätt till sig själv och omvärlden. Den värld konstnären skall berätta om och tolka under ett långt yrkesliv. Dessutom en värld som är utomordentligt komplicerad, sammansatt, ständigt i rörelse och förändring.

Tolkningsföreträdet av denna komplicerade värld ligger oftast i händerna på politiker, ekonomiska makthavare eller exempelvis kvällstidningar. Lite tillspetsat kan man möjligen påstå att de presenterar "förenklade" lösningar. För att i sitt yrkesliv kunna ge form åt en konstnärlig idé och försöka gripa det tolkningsföreträde som andra har, måste utbildningen ge studenten tillträde till idémässiga, etiska och moraliska frågeställningar.

Det är inte länge sedan mycket av undervisningen i konstämnen förmedlades via renodlade yrkesskolor. Den nutida utvecklingen med att flytta in konstnärliga utbildningar på högskolenivå är inte bara en statushöjning utan framförallt har det inneburit mångfaldigt ökade resurser, ekonomiskt, tekniskt och pedagogiskt.

Risken finns att flera regler, tydliga villkor, och även mer pengar begränsar den frihet som är en nödvändig förutsättning för kreativitet. Ingen biter den hand som föder en.

Den konstnärliga högskolan är förvisso ett möjligt forum för fördjupade samtal, möten och undersökande processer. Där skapas en kombination av den kreativa leken och den kritiska granskningen. Studenten lär sig gestalta sammanhang och relationer, olika former för motsatsförhållanden. På en viss punkt ges studenten möjlighet att möta en publik. I motsats till en teater är man inte ekonomiskt resultatansvarig.

En konstutbildning skall i huvudsak inte vara marknadsanpassad. Det måste vara i utbildningen som viljan till förändring och förnyelse stimuleras.

Det finns skäl att göra en tillbakablick när det gäller konstutbildningen i Sverige. Det bör givetvis påpekas att det som beskrivs här inte på något sätt är unikt utan frågeställningar som de flesta konstnärliga utbildningsinstitutioner i Europa förhåller sig till.

Går man tillbaka exempelvis till 1960-talet berodde samhällets framgång i hög grad på om det hade kapaciteten att framställa unika produkter för en världsmarknad. Senare var det tillgången till och förmågan att tillgodogöra sig den nyaste teknologin för att göra produktionen så effektiv och billig som möjligt. Idag lever vi i en tidsepok där samhällets olika institutioner, inte minst inom utbildningssektorn, i samspel med näringslivet och den politiska makten, kan göra sig gällande på en världsmarknad. I alla de olika dimensioner man kan tänka sig, uppfinningar, innovationer, omställningsförmåga, allt för att "överleva" i en globaliserad värld.

Det finns de som hävdar att Västvärlden idag håller på att mobilisera varje enskild institution, varje funktion, varje människa till att "trimmas" inom fastlagda normer för att göra samhällets överlevnadskraft maximal.

Om detta stämmer eller inte kan lämnas därhän. Men det finns alltid en fara att det uppstår en alltför stor centralisering av utbildningsinstitutionerna. Vilket i sin tur innebär att den enskilda institutionen blir alltmer likriktad och mister sitt egna initiativ. Steget mellan att utbilda unga människor till självständiga och handlingskraftiga människor och att se dem passiviseras i olust behöver inte vara särskilt långt.

De konstnärliga utbildningarna är särskilt utsatta i motsättning till traditionella utbildningsinstitutioner, där det normalt handlar om att studenten skall tillägna sig ett givet pensum och att detta kontrolleras och värderas genom olika prov som utformas centralt. För en konstnärlig utbildning handlar det om att utveckla den enskilda studentens unika talang. Det innebär att institutionen och lärarna måste ta sin utgångspunkt i studentens potential och

hela person, eftersom det är härifrån ”materialet” och ”kunskapen” kommer. Man kan hävda att rollerna i stort sett är ombytta. I högre grad är det läraren som skall vara nyfiken och öppen inför den enskilda studenten och hans eller hennes talang. Lärarens kunskaper och insikter är ingenting som skall läras utan snarare ha betydelse som inspiration och – kanske rent pedagogiskt – som provokation och startmotor, eftersom det inte alltid är givet att studenten omedelbart vet vad som är bäst för honom eller henne själv.

Det är också därför som den enskilda konststudenten är svårare att kontrollera och värdera, eftersom man inte har någon mall för det man tidigare inte har stött på. Hur mäter och värderar man det okända? Hur ger man ”betyg” till en student som kanske har skapat något som är misslyckat men som genom denna process börjar förstå något som ingen utbildningsprocess i världen kunde ha gett honom eller henne?

Konstutbildning förutsätter förståelse för många olika paradoxer. Men erfarenheten säger oss att där den särpräglade studenten möter den rätta läraren, där kan det skapas en möjlighet för att det till sist sker en påtaglig förändring hos studenten. Men det som sker kan aldrig räknas ut på förhand, aldrig presenteras som givet i ett förelagt pensum.

Frågan blir: skall vi utbilda konstnärer till att förstå världen eller till att förändra den?

Troligen finner man aldrig helt de exakta svaren för hur konstutbildningar skall se ut. De måste hela tiden förändras eftersom den omvärld som studenten i framtiden skall tolka aldrig är densamma. Oavsett hur komplexa dessa konstnärliga utbildningar är så måste samhället kunna ställa krav på den enskilda konstnären att han eller hon är kapabel att agera självständigt i en alltmer komplicerad värld och därmed få betydelse för samhällets utveckling – och överlevnad.

Utbildningsmiljöernas storlek

Under våra lärosätesbesök har vi varit på allt från små institutioner, med endast ett program, till stora institutioner, med flera program som löper parallellt och även integreras med varandra. Antal studieplatser på de olika programmen har varierat i storlek; allt från fyra till trettio studieplatser på ett program. Frågan om hur liten eller hur stor en konstutbildning bör vara har då väckts. När blir den kritiska massan för liten? När blir antalet studieplatser så många att de enskilda konststuderande upplever att de försvinner i mängden och inte får den handledning i sitt skapande som de behöver? Dimensioneringen av en högre konstnärlig utbildning är en komplex fråga. Faktorer som väger tungt för hur många platser en högre utbildning skall ha är till exempel arbetsmarknadens långsiktiga behov och individens efterfrågan på en viss utbildning. Vi menar att dessa två faktorer alltid måste beaktas, även om de är svåra att förhålla sig till när det gäller en konstnärlig utbildning.

Arbetsmarknaden

Traditionellt har arbetsmarknaden för scenkonstnärer, särskilt på teaterområdet, setts som liktydig med institutionernas behov av konstutövare. Detta har i perioder varit grunden för dimensionering av exempelvis skådespelarutbildning.

Konstutövare utbildas för en skiftande arbetsmarknad i stor och snabb förändring. Många studenter kommer efter avslutad utbildning att arbeta helt eller delvis utanför de stora institutionerna och i väsentlig grad med frilansverksamhet. Det arbete som bedrivs i form av självständiga projekt ökar ständigt. Teater-, dans- och snart musikerallianserna har gett ett värdefullt tillskott till arbetsmarknaden.

Premisserna för att slå igenom har förändrats. Arbetstillfällena ges även framdeles genom auditions vid institutionerna. På arbetsmarknaden i övrigt är det ofta nätverk och mer informella kanaler som gäller. Det ökade antalet utbildade skapar också en konkurrenssituation där fler än tidigare kan riskera att hamna i utkanten eller helt utanför marknaden.

Samtidigt ser man att unga konstutövare rör sig på ett brett arbetsfält, med olika fria projekt och tvärkonstnärliga uttrycksformer. Dynamiken på arbetsmarknaden skapas i spänningen mellan konstutövare i olika konstellationer (institutioner, fria grupper, produktionssällskap, frilansare) och de finansierings- och förmedlingsmöjligheter som samhället ger, nationellt och internationellt.

I ökande grad skapar konstutövarna själva sina arbetsmöjligheter genom sin konstnärliga produktion, liksom de också skapar nya arenor för förmedling genom exempelvis "site specific projects". De verkar också på en alltmer internationaliserad marknad. Detta är särskilt tydligt inom film, opera, musikal och danskonst, och av naturliga skäl mindre inom teater.

Förberedelser för yrkeslivet

Under senare år har utvecklingen inom arbetsmarknaden för det scenkonstnärliga området ändrat karaktär. Och det har gått fort. Tillsvidareanställningarna har blivit allt färre. Det gäller dans-, teater- och operaensemble och små och medelstora filmproduktionsbolag. Stora filmbolag med fast konstnärlig personal finns inte längre i Sverige. Teatrarna vill ha flexibilitet för att kunna besätta en uppsättning så bra som möjligt och idag finns många goda frilanskrafter att förhandla med. Kanske vill en stor teater ha högst 50 procent tillsvidareanställda skådespelare. Film, radio och tv anställer ett fåtal producenter och tekniker men oftast blir de utexaminerade studenterna frilansare. Alltså behöver de elementära kunskaper och förmåga att hantera en frilansverksamhet, ett en- eller fåmansbolag eller en enskild firma.

Under våra besök har vi förstått att undervisning och även orientering på ett elementärt plan i ämnen som anställningsjuridik, bolagsbildning eller filmfinansiering varit så gott som obefintlig och mycket växlande till och med

inom ett och samma lärosäte. Varför? ”Blir de bara bra skådespelare så klarar sig resten”, svarade ett lärarkollegium. Det är en romantisk och förlegad syn att en student som kommer ut i en frilanstillvaro inte skall behöva vara förberedd på att hantera och administrera sin yrkesverksamhet och kunna bedöma föreslagna engagemangsvillkor.

Vi rekommenderar därför samtliga scenkonstnärliga lärosäten att inrätta orienterande undervisning i de praktiska omständigheterna i en frilanstillvaro. Det är där de flesta kommer att befinna sig.

Bolognamodellen – hot och möjligheter

Bolognamodellen är tänkt och utvecklad från det traditionella lärdomsuniversitetets tankegångar och inte från de konstnärliga utbildningarnas. Det är därför en påtaglig fara för att en akademisering av de dessa kommer att kunna leda till svårigheter att bevara den ”komplexa frihet” konstnärlig utbildning kräver.

Kandidat- och masternivåns studier, som i hög grad förbereder studenterna på ett konstnärligt yrkesliv, får inte heller förlora sin praktisk-konstnärliga karaktär i trycket av akademiseringen.

När man försvarar dessa konstnärliga utbildningars särdrag, får man emellertid inte förbise det goda, som finns i den nya utvecklingen. Ökande förståelse och kunskaper i konstens teoretiska sida, konstnärens ökande förmåga att formulera sig runt sitt konstnärskap kommer konsten och samhället till nytta. En bättre dialog mellan konstnärer och teoretiker utvecklas, en klyfta mellan två olika sätt att reflektera över konsten och konstnärskapet fylls med fruktbar mylla av ord, skrifter och tankar.

På grundnivån bör man alltså ge grundkunskaper till reflexion och på den avancerade nivån valmöjligheter att utveckla och fördjupa sig i den riktningen. Kravet för framtiden ligger alltså i att bevara de konstnärliga utbildningarnas sanna identitet och samtidigt låta den nya bredden och mångfalden blomstra och utvecklas.

Det bör framhållas att den storartade visionen med Bolognamodellen är möjligheten för den enskilde studenten att förlägga hela eller en del av sin utbildning utomlands.

Dessa reflexioner och öppna tankegångar har legat som en grund för de diskussioner vi har haft innan, efter och mellan våra olika besök vid konstnärliga institutioner och studier av deras självvärderingar och andra rapporter.

Reflexionen är inget mål i sig utan ett medel att försöka förstå den specifika situation som de konstnärliga utbildningsinstitutionerna befinner sig i, inte minst mot bakgrund av den Bolognamodell som med införandet av den nya examensordningen snart är en realitet även för oss i Sverige.

Utvärdering, examination och studentinflytande

Vi har noterat att det vid ett flertal av de granskade utbildningarna råder en viss förvirring kring begreppen utvärdering och examination. Ordet utvärdering används ofta istället för examination, det vill säga bedömningen av studentens prestation och utveckling. Det man i högskoleväsendet i övrigt menar med utvärdering är studenters möjlighet att på olika sätt bidra med synpunkter på undervisningen som ett led i det kontinuerliga kvalitetsarbetet. Detta tar sig normalt formen av kursvärderingar efter avslutade delkurser samt termins- och programutvärderingar. På flera av de granskade utbildningarna skedde visserligen kursvärderingar, men ofta i form av gemensamma samtal. Vid något lärosäte förekom knappast någon reguljär utvärdering alls. Ett informellt och förtroendefullt samtalsklimat på en utbildning är visserligen av godo, men kan inte ersätta de formella strukturer som skall finnas för regelbunden utvärdering och studentinflytande vid en högskoleutbildning.

Uppföljning av studenterna efter avslutad utbildning

Vid våra lärosätesbesök har vi kunnat konstatera att det inte existerar någon systematisk strategi när det gäller uppföljning av studenter efter avslutad utbildning. Det är anmärkningsvärt av två skäl: För det första att en konstnärlig utbildning enbart kan mätas och bedömas i en students förmåga att utöva det yrke hon eller han utbildats för. För det andra att det enbart är genom yrkeserfarenheten som studenten kan bedöma om utbildningen är adekvat. Vi menar att uppföljningen av studenter efter utbildningen bör förbättras för att säkra utbildningens kvalitet.

Dokumentation av studenternas kunskapsupbyggnad och utveckling

Att utbilda sig till konstnär kräver stort mod. Det är en utbildning till en framtida verksamhet utan någon form av säkerhet. Studietiden är som regel krävande och koncentrerad. På det scenkonstnärliga området skall utbildningen spegla kraven på den individuella konstnärliga utvecklingen liksom den kollektiva arbetsformen som den professionella verkligheten innebär. På några utbildningar formas varje årskull till en ensemble. De konstnärliga utbildningarna har som regel hög genomströmning och mycket motiverade studenter.

Målet med all konstnärlig utbildning är studentens personliga konstnärliga utveckling. Dokumentationen av denna utveckling är särskilt krävande. Bedömningsmetoderna varierar mellan de olika konstarterna, men gemensamt är frågan om på vilket sätt man kan dokumentera studentens utveckling på dessa mycket individuella och icke-standardiserade områden.

I jämförelse med akademiska studier har de konstnärliga utbildningarna en lång tradition av uppföljning av studenter genom hela studietiden. Vid si-

dan av en löpande vägledning genom praktiska arbetsprocesser, dryftas studenternas konstnärliga utveckling gärna vid terminsvisa samtal med prefekt eller huvudlärare eller samtliga involverade lärare. Dessa värdefulla muntliga återkopplingar kombineras ofta med studenternas enskilda ”loggböcker” och lärarnas noteringar. Här värderas som regel både process och resultat.

Vägledning och bedömning bör struktureras och dokumenteras skriftligt bättre än idag, dels för att tillgodose generella krav på kvalitetssäkring, dels för att garantera den enskilde studenten att dokumentation finns även om lärarna skiftar.

De olika metoder för bedömning som används ger god grund för att utarbeta en systematisk dokumentation av kunskapsuppbyggnad och progression till exempel i form av en ”studentportfölj”. Exempelvis kan utdrag ur studentens muntliga självvärdering av processer och resultat här ingå i skriftlig form, med lärarens skriftliga kommentarer.

Konstnärligt utvecklingsarbete (KU-arbete)

Konstnärlig högskoleutbildning skall vara baserad på det främsta av konstnärlig erfarenhet, metod och forskning. Formuleringar i högskolelag och högskoleförordning om ”konstnärlig grund” skall förstås så att lärosätena har ett ansvar för att tillse att lärarna garanteras tid för konstnärligt utvecklingsarbete.

Utbildningens konstnärliga kvalitet kan idag bland annat ses i graden av intresse och uppmärksamhet för KU-arbetet. KU-tiden är lärarpersonalens kanske viktigaste möjlighet till ämnesmässig fördjupning och förnyelse. Det är summan av lärarnas kompetenser som utgör institutionens nivå. Bristande prioritet på detta område får därför negativa återverkningar för utbildningens kvalitet på sikt.

Vid flera av de granskade lärosätena bedrivs spännande utvecklingsprojekt. Samtidigt har vi genom självvärderingar och besök erfarit att KU-tiden ofta är nedprioriterad eller dåligt tillvaratagen av institutionerna. KU-tiden blir gärna lidande i perioder av flyttning, omorganisation eller liknande krävande situationer. Den tid för kompetensutveckling som lärarna har inom ramen för sina anställningar förhåller sig dessutom proportionerligt till anställningsgraden. För en lärare som arbetar 20 procent blir KU-tiden närmast försumbar.

För att de svenska scenkonstnärliga högskoleutbildningarna skall kunna upprätthålla och utveckla sin ämneskompetens, och kunna vara i konstnärlig framkant på respektive fält, är det nödvändigt att lärosätena prioriterar och värnar om lärarnas KU-tid.

I Bologna-modellen betonas forskarutbildningen starkt. Det finns en risk att detta nya fält blir alltför teoretiskt, och snarare vetenskapligt än konstnärligt inriktat. Strävan måste i första hand vara en konstnärlig excellens och det konstnärliga innehållet måste betonas och värnas.

De självständiga konstnärliga högskolorna i Stockholm måste för att kunna bedriva konstnärlig forskning finna former för samverkan inbördes och med lämpliga akademiska lärosäten.

Film/radio/tv i scenkonstnärliga utbildningar

Vi gör den bedömningen att det idag finns risk att olika konstnärliga utbildningar – främst skådespelar- och regissörsutbildningar – i en strävan att göra sig attraktiva, kan hamna i den fälla som utgörs av kortsiktighet, eller trendighet, när det gäller strategier för att locka studenter.

Eftersom vi lever i en medialt fixerad värld är det i och för sig inte märkligt att många konstnärliga utbildningsinstitutioner lockar med film och tv i sina utbildningsprogram. Utan att nödvändigtvis ha vare sig en väl uttänkt pedagogisk strategi eller tillräckligt med lärarkompetens. Konkurrensen idag är stor mellan olika privata utbildningsentreprenörer och exempelvis folkhögskolor och konstnärlig utbildning på högskolenivå. Vad de privata entreprenörerna sysslar med kan vi knappast ha några synpunkter på i denna utvärdering. Men vi menar att vi bör vara noga med att framhålla att de institutioner vi behandlar inte lockas med i dessa ”trendfällor”.

När det gäller skådespelarutbildningen är det viktigt att studenterna får så breda, grundläggande och djupa kunskaper som möjligt. Film-, radio- och tv-skådespeleri måste finnas med i utbildningen, men det vore olyckligt om dessa inslag blev dominerande.

Det finns ett behov av att inom alla konstnärliga utbildningar diskutera hur det ständigt växande flödet av effektivare medieteknik måste bli en del av utbildningen inom samtliga konstområden. Men detta bör ske mot bakgrund av en grundligt genomdiskuterad konstnärlig och pedagogisk strategi.

Det råder samtidigt en osäkerhet inom skådespelarutbildningarna om hur mycket och på vilket sätt film- och tv-skådespeleriteknik skall ges utrymme i utbildningarna. Det är påfallande hur vi vid våra lärosätesbesök mötte önskemål från studenterna om ”mer” utbildning i film- och tv-skådespeleriteknik, och även radio. Det här är en fråga som nog inte är tillräckligt beaktad och diskuterad av de ansvariga inom skådespelarutbildningarna.

När det gäller film, tv och radio finns ytterligare en dimension som bör framhållas: vi tycker oss kunna se att modern medieteknik är eftersatt när det gäller flera utbildningar inom scenkonst. Varför skall inte till exempel koreografer eller operasångare få utbildning i film- och tv-mediet?

Dokumentärfilm

Sverige har alltid haft en stark tradition av dokumentärfilm. Det går långt tillbaka i tiden, till bland annat Arne Suchsdorffs tidiga verk. Dokumentärfilmen hade sedan en synnerligen stark position under det sena 60-talet och in på 70-talet.

På senare år har dokumentärfilmen, i bred bemärkelse, åter varit på stark frammarsch i många länder. Sverige är inget undantag. Flera tv-kanaler sänder enbart dokumentärfilmer. Den nya tidens lätta kamerateknik gör det möjligt för en filmare att arbeta ensam med bara en videokamera och se resultatet i omedelbar anslutning till inspelningen.

Därför är det betänkligt att det idag saknas ordentliga utbildningsvägar för dokumentärfilmare i Sverige. Det existerar förvisso inslag i utbildningarna på Dramatiska institutet, Filmhögskolan i Göteborg och Högskolan på Gotland, men det tycks oss inte vara tillräckligt för att behålla och förnya den viktiga dokumentärfilmstraditionen.

Det är också påtagligt att i Sverige idag finns ett nyvaknat intresse för dokumentärfilm. Vi tror det är nödvändigt att olika berörda institutioner med krafttag förstärker utbildningsmöjligheterna för studenter som vill ägna sig åt dokumentärfilm.

I synnerhet bör det finnas en utbildning för den personligt präglade dokumentärfilmen.

Generella rekommendationer

- Utbildningarna måste slå vakt om sin konstnärliga särart i de pågående förändringsprocesserna.
- Inom den konstnärliga forskarutbildningen skall den praktiska konstnärliga erfarenheten betonas, så att inte forskningen blir alltför teoretisk.
- Lärarnas tid för konstnärligt utvecklingsarbete måste garanteras.
- Samtliga utbildningar skall ha orienterande undervisning i de praktiska omständigheterna i en frilanssituation.
- En djupare diskussion krävs kring radio-, tv- och filminslag i utbildningarna.
- Tydligare former och rutiner för utvärdering och studentinflytande krävs.
- Uppföljningen av studenterna under och efter utbildningen behöver förbättras.
- Dokumentation av studenternas kunskapsuppbyggnad och konstnärliga utveckling bör förbättras och alltid finnas i skriftlig form.
- De självständiga konstnärliga högskolorna i Stockholmsområdet bör finna former för närmare samarbete.

Danshögskolan

Allmänna förutsättningar

År 1963 startades Koreografiska institutet som en försöksverksamhet underställd Musikaliska akademien. Koreografutbildningen var den första utbildningen som startade. Under de följande tre åren startade först danspedagogutbildningen och senare mimutbildningen. Året 1970 blev utbildningen statlig under namnet Statens dansskola. Åtta år senare blev Statens dansskola en högskola under namnet Danshögskolan. Än idag erbjuder Danshögskolan (DH) landets enda utbildning inom dans, dansterapi och nycirkus på högskolenivå.

Vid tidpunkten för utvärderingen genomfördes omfattande förändringar i såväl organisation som utbildningsutbud. En strategisk plan för perioden 2006–2012 har utarbetats och vissa delar av den har redan börjat genomföras. I högskolans utbildningsutbud ingår numera även den treåriga nycirkusutbildning som är alltför nystartad för att omfattas av utvärderingen.

Skolans leds av rektor som tillträdde under våren 2006. Beslut om utbildnings- och kursplaner fattas i utbildningsnämnden (UN) som även bereder budgetfrågor inför beslut i högskolans styrelse. Frågor om konstnärligt utvecklingsarbete och forskning samt anställning av professorer och lektorer bereds i nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete (KU). Rektorsrådet och ledningsgruppen är rådgivande organ till rektor. De olika utbildningarna leds av utbildningsledarna eller prefekterna som har budgetansvar, och huvudlärarna för respektive ämne ansvarar för utveckling och organisation inom det egna ämnet.

36 lärare är tillsvidareanställda eller visstidsanställda i en omfattning som varierar mellan drygt 10 och 100 procent. Dessutom anlitas årligen uppåt 50 gästlärare och timplärare för olika typer av undervisning, enstaka föreläsningar eller seminarier samt för särskilda handledningsinsatser.

Fram till höstterminen 2006 erbjöds en danspedagogutbildning (160 poäng), som den mest omfattande mätt i antalet studenter, en koreografutbildning (120 poäng) samt två tvååriga utbildningar inom folkdans respektive historiska danser. Antalet helårsstudenter på dessa program var sammanlagt 75. Antalet sökande per plats till danspedagogutbildningen var ca 13 samt ca två för de sistnämnda två utbildningarna. Koreografutbildningen har haft antagning vart tredje år, och antalet sökande har varierat mellan ca 10 och 20 per plats. Höstterminen 2006 startade en treårig grundutbildning för dansare med inriktning modern och nutida dans. Antalet helårsstudenter har genom denna satsning, tillsammans med nycirkusutbildningen, ökat med 44.

Från höstterminen 2006 finns följande program och kurser vid DH:

- Danspedagogutbildning/danslärarutbildning (120, 140 eller 180 poäng).
Utbildningen har antagning varje år.

- Nycirkusutbildningen (120 poäng). 16 studenter skall antas vartannat år.
- Dansarutbildningen (120 poäng). Utbildningen har antagning vartannat år, med ca 15 studenter per klass.

De tre grundutbildningsprogrammen (danspedagog-, nycirkus- och dansarutbildningen) har en gemensam struktur som medger samordning och utbyte av kurser. Dessutom erbjuds ett brett utbud av fristående kurser inom dans och nycirkus.

Dansterapeututbildningen har tidigare getts som en påbyggnadsutbildning om 60 eller 65 poäng. Från hösten 2006 ges den på halvfart och omfattar 80 poäng. Koreografutbildningen och utbildningen inriktad på historiska danser planeras starta år 2008 och leda till en examen på avancerad nivå.

Under sommaren 2006 flyttade Danshögskolan till nya lokaler på KTH campus där den blev granne med flera högskolor: förutom KTH även Försvarets högskolan, Operahögskolan och Röda korsets högskola. De nya lokalerna är mycket funktionella och utrustningen liksom produktionsresurserna mycket goda. DHs bibliotek har fått större lokaler och är under utveckling.

Bedömargruppens intryck

Självvärderingsprocessen förefaller ha skötts på ett seriöst sätt, i synnerhet med tanke på det förändringsarbete som pågick samtidigt. De utbildningar som presenterats och analyserats under en mängd rubriker gör den samtidigt svårtillgänglig. Det hela underlättas inte av att den sammanfattande analysen av styrkor och svagheter i de pågående utbildningarna blandas med bedömningen av det planerade utbudet.

Organisationstrukturen verkar vara under utveckling till det bättre, men frågan är fortfarande om antalet beslutande och beredande organ liksom utbildningsadministrativa funktioner är berättigat med tanke på utbildningens relativt blygsamma volym. Att till rektors förfogande skapa ett konstnärligt råd, och samtidigt bygga upp ett professorskollegium, i nuläget då skolan har två professorer kan ses som ambitiöst i överkant.

Den nya strategiska planen avslöjar också mycket höga ambitioner. Mål och profil för de framtida utbildningsprogrammen kan med fördel konkretiseras tydligare. Det är dock utan tvekan så att såväl ämnesbredd som ämnesdjup i utbildningarna är väl tillgodosett.

Antagningsprocessen verkar vara väl genomarbetad. Inslaget av externa bedömare kunde utökas. Söktrycket är gott.

Andelen konstnärliga professorer är liten inom flera ämnen. Samtidigt har många av lärarna genomgått omfattande pedagogisk utbildning. Allmänt behöver lärarnas möjligheter till utrymme för konstnärligt utvecklingsarbete och forskning inom ramen för anställningen utökas. Det finns en medvetenhet om behovet att införa teoretiska och analytiska moment genomgående i hela utbildningen. Inslaget av vetenskapliga metoder inför examensarbetet är ett

gott exempel på hur man utnyttjar den vetenskapliga och konstnärliga kompetensen bland lärarna.

Utbildningen baseras i stor utsträckning på projekt utförda i olika grupper. Detta ställer höga krav på dokumentation av enskilda studenters prestation förd av lärarna själva, och inte bara i form av studenternas loggböcker. Tiden för den obligatoriska dansträningen har inte varit poängsatt, och projektuppläggningsen verkar inte medge tid för reflektion. Studenternas schema förefaller alltför pressat.

Det verkar råda en god stämning mellan lärarna och studenterna på DH, och miljön karakteriseras av en öppenhet för studenternas individuella behov av utveckling. Detta är i och för sig positivt men kan inte garantera ett välfungerande studentinflytande. Enligt självvärderingen är studenterna inte representerade i ett antal betydelsefulla beredande organ som rektorsrådet, prefekt- eller huvudlärmöten, vilket är en påtaglig brist.

Det internationella samarbetet är synnerligen gott. Bland flera exempel har vi noterat Danshögskolans engagemang i European League of Institutes of the Arts (ELIA) i syfte att formulera de nya lärandemålen för de Bolognaanpassade examina liksom i det nordiska samarbetet inom Nordic Forum for dance research (NOFOD) kring forskning om dans och forskarutbildning. Inom grundutbildningen har det uppenbarligen pågått intressanta projekt med motsvarande institutioner i S:t Petersburg, Sydafrika och flera länder i östra Afrika. Student- och lärarutbyten inom ramen för dessa projekt skulle kunna utvecklas och kanske tydliggöras för varje utbildningsprogram samtidigt som rörlighet lyfts fram.

Samverkan med andra konsthögskolor och det omgivande samhället pågår i olika former men kan troligen utvecklas, liksom omfattningen av studenternas möte med publiken under utbildningens gång. Relevanta diskussioner om jämställdhet och mångfald pågår. Dansen är mycket kvinnodominerad samtidigt som genusaspekten verkar vara tydliggjord i hela utbildningen. En satsning på att rekrytera flera män och även studenter med annan än den traditionella bakgrunden har gjorts inte minst inom projektet kring streetdans.

Yrkesrelevansen för de utbildade är tydlig, med undantag för de utbildade i historiska danser.

Samlad bedömning

De pågående förändringarna i utbildningsutbudet och organisationen försvårar en bedömning. Ingen av de utbildningar som självvärderingen omfattar kommer framöver att erbjudas i samma form som nu.

Danspedagogutbildningen är av tradition både central och stark, och tanken på att den skall kunna leda till en lärarexamen i ett eget estetiskt ämne vill bedömargruppen starkt stödja. Danshögskolans andra styrka är en logiskt uppbyggd koreografutbildning. Det är positivt att man nu tänker erbjuda den som ett program på avancerad nivå. Att folkdansen skall ingå som en modul

i danspedagogutbildningen är väl genomtänkt. Däremot är inplaceringen av historiska danser oklar i det framtida utbudet.

Satsningen på den nya treåriga dansutbildningen är mycket vällovlig, och kan förhoppningsvis bidra till att höja den konstnärliga nivån bland svenska dansare. Nycirkusutbildningen medför också en välkommen breddning av kursutbudet.

Organisatoriskt kan en viss sanering vara på plats när det gäller antalet beslutsnivåer. Ett ökat studentinflytande i de beredande organen är önskvärt. Behovet av flera professorer är stort, vilket man är medveten om, samtidigt som det ekonomiska läget inte är alltför ljusst. Vägledning och utvärdering av de studerande bör struktureras och dokumenteras skriftligt bättre än i dag. Det är positivt att dansträningen kommer att poängsättas i utbildningen.

Rekommendationer

- Arbetet med att göra den strategiska planen mer operativ bör intensifieras.
- Professorskompetensen bör generellt förstärkas.
- Området historiska danser bör ges en tydligare ställning i den gemensamma strukturen.
- De olika metoderna för utvärdering som har använts ger god grund för att försöka utarbeta en standard för skriftlig dokumentation av kunskapsuppbyggnad och progression, till exempel i form av en studentportfölj.

Dramatiska institutet

Allmänna förutsättningar

Dramatiska institutet (DI) startades 1970 med målsättningen att erbjuda en gemensam nordisk utbildning inom scenproduktionsområdet. DI erbjuder flera utbildningar inom scenproduktion som är unika i landet. Den nordiska tanken har dock inte fullföljts. DI är organiserat i tre institutioner: dokumentärfilm/radio/tv, film och teater. Undervisningen på film- och teaterinstitutionerna bedrivs genomgående i arbetslag med studenter från alla utbildningar inom respektive konstart som samarbetar med gemensamma produktioner. Huvudtanken bakom denna uppläggning är att återspegla studenternas kommande arbetsvillkor. Det totala antalet studenter är 161 helårsstudenter, och utbildningarna inom tv och film är de dyraste i hela högskoleväsendet. Detta beror på en hög lärartäthet, men också på en omfattande och kostsam teknisk infrastruktur. DI flyttade under hösten 2004 till helt nybyggda lokaler där all verksamhet kan samlas.

Bedömarens intryck och bedömning

Bedömarens grupp har allmänt sett ett mycket gott intryck av Dramatiska institutet och dess utbildningar. De goda ekonomiska förutsättningarna, de engagerade studenterna och den kompetenta personalen borgar för utbildningar på hög konstnärlig och teknisk nivå. Dock finns frågetecken kring den administrativa strukturen och kring själva den nya byggnaden.

Förankringsprocessen för självvärderingen har inte varit idealisk. Självvärderingen har uppenbarligen skrivits på ledningsnivå, och såväl lärare som studenter vittnade om att de inte varit delaktiga i framtagandet.

Inte heller i fråga om den nya examensordningen har utvecklingsarbetet fungerat på ett idealiskt sätt. Ledningen hänvisade till prefekternas ansvar, men det är uppenbart att institutionernas intresse för och inställning till förändringarna är mycket skiftande. Naturligt nog skiftar också graden av förberedelser mellan institutionerna. I en så känslig process som införandet av denna nya struktur är, och i synnerhet med de farhågor som kan hysas för att den konstnärliga dimensionen skall begränsas, måste en framsynt och ansvars-kännande ledning ta ett starkare grepp.

Den händelse som inträffade på Dramatiska institutet för några år sedan i samband med det så kallade barndomsprojektet har satt djupa spår och präglar fortfarande skolans verksamhet på ett olyckligt sätt. En i vissa avseenden överdriven "byråkratisering" har uppenbart blivit följden. Formella igångsättningsbeslut av prefekten krävs för alla produktioner, vilket kan hindra spontanitet och mer improviserade övningar.

Rutiner och regler behöver i och för sig inte vara av ondo, ens på en konstnärlig högskola, men när de hindrar studenternas möjligheter att på ett optimalt sätt ta tillvara skolans och byggnadens möjligheter bör ledningen överväga förändringar. Det faktum att barndomsprojektet tagits upp på nytt, och getts en framträdande plats i teaterstudenternas utbildning, kan vara ett sätt att lägga händelsen bakom sig men riskerar också att riva upp gamla sår och skada skolans rykte. Det är anmärkningsvärt att detta problem fortfarande inte har kunnat lösas av skolans ledning. Risken är att utbildningen och skolans integritet kan komma att ifrågasättas på felaktiga grunder.

Bedömargruppen ser positivt på den konsekvent genomförda integrationen mellan olika utbildningar i arbetslag, men vill ändå betona att systemet innebär att den enskilde studentens konstnärliga ambition alltid måste utmanas av kollektivet. Utbildningarnas varierande längd kan ses som ett hinder för en längre driven samordning.

Samverkan med arbetsmarknaden fungerar i stort sett väl, även om en breddning av branschkontakterna kan behövas på vissa håll. Graden av internationalisering varierar mellan institutionerna. Den interna samverkan mellan institutionerna kan avsevärt förbättras. Samarbetssvårigheter på lärarnivå bör inte få hindra studenternas möjligheter att inom skolans ram bredda sin kompetens och söka nya samarbeten. Balansen mellan mer fast tillknutna lärare och gästlärare förefaller rimlig, och utbildningarna har, med ett undantag, alltid minst en ansvarslärare som följer studenternas utveckling.

Systemen för utvärdering och studentinflytande torde kunna förbättras. Bedömargruppen är övertygad om att det informella studentinflytandet är gott, liksom att den kontinuerliga dialogen mellan studenter och lärare som är ett kännetecken för en konstnärlig utbildning i de allra flesta fall fungerar väl. Studentinflytandet måste dock också manifesteras på mer formaliserade sätt, inte minst för att säkerställa en rättssäker behandling av studenter när samarbetet inte fungerar.

DI genomför regelbundna uppföljningar av studenterna efter avslutad utbildning.

Den nya byggnaden har inneburit en klar teknisk standardhöjning jämfört med en tidigare situation, och det är betecknande att de lärare som arbetat i den gamla byggnaden var mest positiva. De studenter bedömargruppen mötte, samt nyare lärare, framförde dock en hel del kritik. Bristen på mötesplatser är besvärande, liksom valet av 16 mikrovågsugnar framför ett kafé. Den mycket höga säkerhetsnivån, med kodlåsta och larmade dörrar praktiskt taget överallt i byggnaden, förefaller överdriven och skapar onödig irritation och isolering. Det faktum att studenterna inte tillåts vistas i lokalerna nattetid är en hämsko på det konstnärliga arbetet som inte låter sig schemaläggas, och dessutom ett slöseri med resurser. Att arkitektoniska hänsyn skall tas till den grad att affischer inte får sättas upp på väggarna är en absurditet på en konstnärlig högskola, som annars gärna talar om sin frihet. Biblioteksresurserna är ännu

blygsamma, men under uppbyggnad i samarbete med Stockholms universitetsbibliotek.

Radio

Utbildningen i radioproduktion är för närvarande tvåårig, och antar sex studenter årligen av ett åttiotal sökande. Utbildningen är den enda i sitt slag på högskolenivå. Den övergripande ambitionen är att finna de sökande som har förutsättningar att utvecklas till goda berättare och finna sin personliga ”ton”. Utbildningen är samtidigt praktiskt inriktad, och övar hela produktionsprocessen från idé till färdigt program. Inledningsvis ges en tre veckor lång intensivkurs som i synnerhet innefattar teknik. Studenterna har tre praktikperioder, normalt förlagda till Sveriges Radio eller fristående produktionsbolag.

Två tillsvidareanställda huvudlärare kompletteras av ett tiotal gästlärare. Konstnärligt utvecklingsarbete bedrivs på radioområdet, och en av huvudlärarna hade nyligen skrivit en bok om intervjuteknik.

Det finns frågetecken kring utbildningens anpassning till den nya examensordningen. Enligt både lärare och ledning är en radioproduktionsutbildning längre än två år inte motiverad, med tanke på den förhållandevis okomplicerade tekniska situationen. Ledningens tankar om att lägga till ett år utan egentligt innehåll bara för att harmoniera utbildningen med andra utbildningar förefaller verklighetsfrämmande, i synnerhet från ett studentperspektiv. Det borde vara enkelt att finna fördjupningsområden för att skapa en treårig, eller till och med femårig, utbildning.

Utbildningen är lyckad i så måtto att studenterna är framgångsrika, och flera gånger har studentproduktioner vunnit internationella priser. Viss samverkan sker med teaterutbildningen inom radioteater. Även om de studenter bedömargruppen mötte var mycket positiva till utbildningen, efterlyste de förbättringar i vissa avseenden, till exempel en tydligare ordningsföljd för kurserna.

Bedömargruppen har sammanfattningsvis fått ett mycket gott intryck av radioproduktionsutbildningen. Den utmärks av flexibilitet, lyhördhet och förbättringsvilja, mycket engagerade lärare och studenter. Den tekniska infrastrukturen är av högsta klass.

TV

TV-producentutbildningen är för närvarande två år lång. Hittills har tio studenter antagits varje år av ca 70 till 80 sökande. En sammanhängande åtta veckors praktikperiod är förlagd till det andra året. Även här är det egna berättandet av centralt intresse.

Utbildningens framtid är osäker. Det sker för närvarande ingen antagning, och diskussioner förs om hur utbildningen skall anpassas till den nya utbildningsstrukturen. Vid bedömargruppens besök fanns ingen tillsvidareförordnad huvudlärare för utbildningen, och endast en vikarierande adjunkt stod för kontinuiteten och handledningen. Ett stort antal gästlärare utgör dock upp-

skattade inslag och tillför nödvändiga branschkontakter. Inget konstnärligt utvecklingsarbete försiggår på tv-området.

Utbildningen saknar ett tydligt fokus. Det råder viss oklarhet om skolan syftar till att utbilda projektledare eller producenter, vilket inte är samma sak. Skilda förväntningar finns hos studenter och branschrepresentanter, vilket skapar en olycklig polarisering mellan den konstnärliga och den praktiska inriktningen. En förlängning av utbildningen skulle möjligen förbättra situationen, med hjälp av de fördjupningsmöjligheter som då skulle öppna sig.

Ledningen uttrycker medvetenhet om problemen med utbildningen, och bedömargruppen rekommenderar att en ordentlig analys görs av mål, visioner och innehåll för utbildningen. Det finns inget skäl att tro att man inte skulle nå fram till en framtidsinriktad utbildning med hög kvalitet, också med tanke på de synnerligen goda förutsättningarna i form av teknik och annan infrastruktur.

Film

De sex utbildningarna inom film – filmmanus, filmregi, filmproduktion, filmfoto, filmklippning/redigering och filmljud – ingår alla i den så kallade filmklassen, där en stor del av undervisningen sker i projektform. De olika linjerna får samverka under så realistiska förhållanden som möjligt inom skolans ram. Två tredjedelar av undervisningstiden är dock utbildningslinjerna separerade.

Fyra till sex studenter per utbildning antas vartannat år. För närvarande är samtliga utbildningar tre och ett halvt år långa. Söktrycket varierar beroende på linje mellan 40 och 350 sökande. I den nya strukturen planeras utbildningarna vara tre år långa och leda till kandidatexamen. Intressanta tankar framfördes kring framtida planer, exempelvis på samarbete med Konsthögskolan.

Åtta tillsvidareanställda lärare, varav tre professorer och tre på heltid, står för kontinuiteten i utbildningen. Dessutom medverkar ett fyrtiotal gästlärare på förordnanden mellan en dag och en termin.

De studenter bedömargruppen mötte var mycket positiva till utbildningen allmänt sett, och de möjligheter den erbjuder. Det omfattande inslaget av gästlärare uppskattades särskilt. Bedömargruppen ser positivt på organisationen av utbildningarna i ett arbetslag, men konstaterar också vissa huvudsakligen logistiskt betingade begränsningar. Exempelvis måste olika utbildningslinjer invänta varandra, vilket medför ojämn arbetsbelastning. Ledarfunktionerna som regissör och producent får heller inte utöva ledarskap i den utsträckning som de kommer att göra i yrkeslivet.

Studenterna är efterfrågade på arbetsmarknaden, och flera inom de tekniska kategorierna får arbete redan under utbildningens gång. Examensarbeten från filmutbildningen har ofta fått internationella priser.

Allmänt sett har bedömargruppen ett mycket positivt intryck av filmutbildningarna, som verkar utgöra en väl organiserad och harmonisk helhet.

Lärarna förefaller mycket engagerade och lyhörda för studenternas önskemål och behov. De tekniska förutsättningarna håller högsta klass.

Teater

Även för teaterutbildningarna bedrivs en stor del av undervisningen i ett gemensamt arbetslag. De åtta utbildningarna – teaterproducent, dramatik och dramaturgi, regi för teater, scenografi, kostymtecknare, maskering och perukmakeri, ljud- och ljusdesign samt teaterteknik – är av varierande längd mellan två år (teaterteknik) och fyra år (regi). I den nya strukturen planeras utbildningarna bli treåriga och leda till konstnärlig kandidatexamen. Normalt antas fyra studenter av ett fyrtiotal sökande till varje program.

Tio tillsvidareanställda lärare, varav två professorer och två på heltid, utgör kärnan i lärargruppen. I övrigt finns nära 40 gästlärare som gör korta inhopps i utbildningarna.

Teaterinstitutionen förefaller vara den mest positiva vid DI till den nya examensordningen, och ser utvecklingsmöjligheter såväl för de egna utbildningarna som för skolan i dess helhet. Planer på masterutbildningar, exempelvis på regionområdet, förefaller lovande. Det bör också finnas fler möjligheter till intern samverkan med film- och tv-utbildningarna, samt med Teaterhögskolan som snart flyttar till nya lokaler i närheten av DI.

Även om den nya byggnaden inneburit en kvalitetshöjning vad gäller lokaler och utrustning finns störande detaljer. För scenografstudenterna saknas ordentliga verkstäder, och ljusstudenterna hade problem med att fönstren inte fick täckas för. Detta sades bero på arkitektoniska visioner som skolan snarast bör sätta sig över för att garantera en funktionell övningssituation.

Utbildningens uppläggning med ett gemensamt arbetslag förutsätter att de olika linjernas inbördes roller definieras tydligt på förhand. En motsättning kan upplevas mellan dramatik- och registudenternas behov av att finna ett personligt uttryckssätt och de tekniska utbildningarnas mer konkreta behov. Liksom på filmutbildningen får de arbetsledande kategorierna inte tillräcklig övning i ledarskap.

Dramaturgstudenterna saknar helt inslag av tv-dramatik, vilket är förvånande. Kostymtecknarutbildningen saknar huvudlärare, något som måste åtgärdas.

I samtliga program ingår praktik av varierande längd. Studenterna har här goda möjligheter att utveckla egna kontakter med den framtida arbetsmarknaden. En tydlig ambition från lärarnas sida att ge studenterna en yrkesrelevant utbildning bekräftades på ett positivt sätt av de studenter gruppen mötte. Studenterna efterlyste dock större möjligheter till specialisering och reflektion kring den egna yrkesrollen. Det är viktigt att studenterna ges möjlighet till en idémässig diskussion som genomsyrar utbildningen.

Sammanfattningsvis är bedömargruppen mycket positiv till teaterinstitutionen vid DI, som på ett engagerat och professionellt sätt genomför utbildningar med hög kvalitet och god yrkesrelevans.

Rekommendationer

- Lärarsituationen på tv-producentutbildningen måste lösas och utbildningens identitet måste definieras.
- En lärare inom kostymteckning måste tillsättas.
- Dokumentärfilmsutbildningen borde återupptas.
- Rutiner för kursvärderingar måste förbättras och den nätbaserade modellen för utvärdering utvecklas.
- Tillgängligheten till lokaler och utrustning måste förbättras.
- De möjligheter till samverkan som Teaterhögskolans flytt ger bör tas tillvara.

Göteborgs universitet

Allmänna förutsättningar

De scenkonstnärliga utbildningarna vid Göteborgs universitet ligger alla organisatoriskt under landets enda konstnärliga fakultet. Utbildningarna inom opera, musikal och teater tillhör Högskolan för scen och musik (HSM), medan filmregiutbildningen formellt tillhör Högskolan för design och konsthantverk (HDK). Planer finns på en sammanslagning av skådespelar- och filmregiutbildningarna. Konstnärliga fakulteten har sedan dess inrättande år 2000 bedrivit ett målmedvetet arbete för att etablera och stödja konstnärlig forskning, och ett fyrtiotal forskarstuderande är i dag antagna. Den första disputationen ägde rum i februari 2006. Inom det scenkonstnärliga området finns när detta skrivs två doktorander.

Högskolan för scen och musik (HSM)

Förutsättningar

HSM skapades 2005 genom sammanslagningen av de tidigare enheterna Musikhögskolan, Operahögskolan och Teaterhögskolan. Sammanslagningen hade främst organisatoriska och ekonomiska orsaker, och vissa samordningsvinster har också kunnat uppnås. HSM bedriver hela sin undervisning i huset Artisten, strategiskt beläget nära både stadsteater, konsert- och konsthall. Vid högskolan studerar ca 600 personer, varav hälften på de olika lärarutbildningarna. De tre scenkonstnärliga utbildningarna opera, musikal och skådespel har tillsammans 60 helårsstudenter, vilket skapar en viss obalans mellan de i HSM ingående utbildningarna.

Bedömargruppens intryck

HSM förefaller i sin nuvarande form i stort sett fungera väl, men bedömargruppen ställer sig ändå frågande inför den stora upptagenhet med organisatoriska frågor som präglar de konstnärliga utbildningarna vid Göteborgs universitet. En i grunden sympatisk demokratisk anda har skapat en svårge-
nomtränglig struktur med en mängd organisatoriska nivåer. Samtidigt som den enskilde på detta sätt ges möjlighet till inflytande torde alla instanser innebära att mycken tid och energi går förlorad i möten och diskussioner.

Efter olika tillfälliga lösningar får HSM från april 2007 en ny ordinarie rektor som rekryterats externt. De tidigare ekonomiska problemen förefaller övervunna, och om man kan avhålla sig från ytterligare tidsödande omorganisationer finns hos både studenter och lärare en optimism och framtidstro som bådär gott för en kvalitativ utbildningsmiljö. Arbetet med den nya exa-

mensordningens konsekvenser för utbildningarna är långt gånget, och kommenteras mer i detalj under respektive utbildning nedan.

Den gemensamma självvärderingen är fyllig och ambitiöst genomförd. Förankringsarbetet hos lärare och studenter förefaller ha varit gott, och de kritiska punkter som bedömargruppen här framför nämns i stort sett samtliga i självvärderingen, vilket tyder på god självinsikt och ger god prognos för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Medelåldern hos de tillsvidareanställda lärarna är hög, och HSM kan sägas stå inför ett generationsskifte där sedan länge etablerade arbetsformer kan behöva förändras. Detta gäller exempelvis den så kallade Yat-metoden i utbildningen i scenisk gestaltning, om vilken det råder delade meningar men som ger en gemensam pedagogisk grund. Metoden innebär karaktärsanalys och är ett arv från en av utbildningens förgrundsgestalter.

Möjligheterna för lärarna att bedriva konstnärligt utvecklingsarbete inom ramen för anställningen finns i teorin, men utnyttjas i mycket begränsad utsträckning. På opera- och musikalprogrammen hade ingen av de förordnade lärarna tid för konstnärligt utvecklingsarbete.

Så gott som all utvärdering vid HSM sker enligt skolans muntliga tradition. Utvärdering och examination betraktades av vissa som synonymer, och inom musikalutbildningen förekom direkt avoghet från lärarhåll mot utvärdering och studentinflytande. Allmänt sett måste den nya ledningen för HSM ta sitt ansvar för att utbildningarna lever upp till högskoleförordningens krav på kursvärderingar och dessas tillgänglighet.

Kursplaner har tidigare delvis saknats på de scenkonstnärliga utbildningarna, med hänvisning till det ”kollegiala samtalet” och den ”muntliga traditionen”. Nu finns dock framtagna kursplaner, som är under omarbetning för att anpassas till den nya examensordningen.

Det förekommer, särskilt hos studenterna, visst missnöje med lokalerna, som inte är vikta för vissa utbildningar. Samtidigt som ett optimalt utnyttjande av de befintliga resurserna självklart innebär sambruk, är det viktigt att studenterna får tillgång till adekvata övningsutrymmen.

Opera

Operautbildningen är redan organiserad enligt en 3 + 2-modell sedan ett magisterprogram startat 2004. Till kandidatutbildningen antas, av ca 100 sökande, nu fyra studenter varje år, och till magisterutbildningen fyra. Söktrycket till magisterutbildningen är lågt, men det är svårt att värdera det när 3 + 2-uppläggningsen är så ny. Endast en tillsvidareanställd lärare på heltid är knuten till utbildningen. Två professorer medverkar i utbildningen i en omfattning motsvarande drygt en halv heltidsekvivalent. Dessutom finns ett tjugotal gäst- och timlärare, varav en professor.

Det första året är inriktat på grundläggande musikalisk skolning och bedrivs under den första terminen i stor utsträckning gemensamt med studenter från musikområdet. Under det andra året fördjupas den sceniska träningen, för

att kulminera i en fullskalig scenisk slutproduktion det tredje året. I samband med slutproduktionen utför studenterna ett individuellt skriftligt arbete.

Det planerade samarbetet med Göteborgsoperan verkar lovande och kan leda till att studenterna får möjlighet att ta del av repetitioner och musikalisk instudering av roller i aktuella uppsättningar på operan. Bedömagruppen vill dock varna för att knyta utbildningen alltför tätt till en enda arbetsplats. Det kan göra verksamheten sårbar och hämma studenternas möjligheter att etablera sig på en internationell marknad. Nordisk och internationell samverkan förekommer också, och studenter har medverkat i projekt i bland annat Frankrike.

Kandidatprogrammets innehåll kan ses som alltför generellt och ger för lite utrymme åt den helt nödvändiga sångundervisningen. Studenterna får själva välja sånglärare, och kvalitetskontrollen av dessas kompetens är oklar. Utbildningen skulle vinna på att studenterna fick fler tillfällen att möta publik, gärna vid fullskaliga produktioner.

Magisterprogrammet kan ännu inte sägas ha genomförts på det sätt som avsetts, eftersom de nuvarande – ytterst få – studenterna inte antagits med det treåriga kandidatprogrammet som grund. Av de fem studenter som påbörjade magisterprogrammet i den andra kullen kommer bara en att ta examen våren 2007. Detta har olika individuella orsaker, men utbildningen förefaller ha startats utan en tydlig vision och utan en riktig förankring inom institutionen. Studentkritiken har varit delvis hård. Tidigare kvalitetsproblem har lett till diskussioner om att helt lägga ned operautbildningen. En förändrad organisation, stärkta ekonomiska ramar och ett inlett samarbete med Göteborgsoperan gör att situationen ser ljusare ut. Bedömagruppen rekommenderar HSM att göra en utvärdering av den hittills bedrivna verksamheten och en förutsättningslös analys av motivationen för programmet.

Liksom inom HSM i stort har rutinerna för utvärdering och dokumentation varit bristfälliga, men i och med det förändringsarbete som pågår kommer förbättringar att ske. På operaområdet finns också frågetecken kring utbildningsplaner och uppföljning av studenter.

Musikal

Det treåriga musikalprogrammet är den enda utbildningen i sitt slag på högskolenivå i Skandinavien, och normalt antas sex studenter årligen av ca 300 sökande. En tillsvidareanställd adjunkt på heltid kompletteras av två adjungerade lärare på deltid, varav en professor, på ett- respektive treåriga förordnanden. Dessutom medverkar 16 gästlärare i utbildningen.

Utbildningens första år sker delvis gemensamt med skådespelarstudenterna och innehåller grundläggande teknikträning. Under det andra året används färdigheterna i det sceniska arbetet och mindre projekt genomförs. Det tredje året innebär en längre praktikperiod där studenterna själva, med stöd av utbildningsledaren, får finna praktikplatser, samt en slutproduktion i skolans regi och ett individuellt skriftligt arbete.

Efter skifte av programansvariga för ett par år sedan har utbildningen fått en mer marknadsanpassad prägel och tydligare tonvikt har lagts vid yttre faktorer. Möjligen har utvecklingen gått för långt i branschpassning på bekostnad av det individuella konstnärliga uttrycket. Omfattande auditionträning och större vikt på dansträningen har lett till minskat utrymme för tal- och röstträning.

Den nya anglosaxiska ledningens inriktning på större branschpassning av utbildningen, med bland annat den omfattande auditionträningen, står i samklang med den i huvudsak internationella arbetsmarknaden. Den samverkan som sker med en tysk agentur, där en av lärarna har egna affärsintressen, är dock tveksamt ur etisk synvinkel. Det konstnärliga inslaget i utbildningen bör stärkas, och studenterna få större möjligheter och stöd att reflektera över sin individuella konstnärliga utveckling, något som inte behöver stå i strid med kraven på yrkesrelevans.

Formerna för utvärdering och studentinflytande är undermåliga, men kan delvis tillskrivas den kulturkrock som de anglosaxiska lärarnas intåg inneburet. Här har ledningen för HSM en pedagogisk uppgift att motivera lärare och studenter att skapa rutiner för att det nödvändiga, och i högskolelagen föreskrivna, studentinflytandet upprättas.

Musikalutbildning på avancerad nivå skulle möjliggöra större inslag av reflektion och fördjupning, något som efterlyses av både studenter och lärare. En sådan utbildning borde vidga och problematisera musikalbegreppet, som kunde ge utbildningen en innovativ funktion att utveckla och fördjupa den svenska musikteatertraditionen.

Teater

Teaterutbildningen vid HSM är liktydig med skådespelarprogrammet, som antar åtta till tio studenter varje år av ca 800 sökande. Från höstterminen 2006 är programmet treårigt efter att tidigare ha varit fyraårigt. Nära samverkan sker med musikal- och filmutbildningarna. Planerna på ett samgående med Filmhögskolan (se nedan) verkar omfattas av alla berörda parter, men är för närvarande vilande efter att ett planerat lokaliseringsförslag inte visat sig genomförbart.

Under de två första åren används färdigheterna i den sceniska träningen, och sceniska projekt genomförs kontinuerligt. Under det tredje årets sista termin är studenterna på praktik på olika teatrar. Under fjärde året genomförs de två sista slutproduktionerna och en finslipning av grundträningen genomförs.

Fem tillsvidareanställda lärare på heltid kompletteras av två deltidslärare på ettåriga förordnanden och tio gäst- och timlärare. Ingen professor medverkar i utbildningen. Sedan 2007 är en adjungerad professor i scenisk gestaltning – inriktning jämställdhet inom scenkonsten – anställd och kommer att placeras inom skådespelar- och musikalutbildningarna.

Skådespelarprogrammet har en inriktning på Yat-metodiken och dess betoning på den individuella karaktärsanalysen. Den kollektiva aspekten framhålls också, liksom betydelsen av den nära dialogen mellan lärare och student.

Förkortningen av utbildningen till tre år har inte inneburit att moment har utgått ur utbildningen. Den minskade fördjupningen kompenseras av att man avser inrätta ett masterprogram med inriktning på film och tv under 2008. I planeringsarbetet för detta program, liksom för samgåendet med Filmhögskolan, bör man gemensamt reflektera över vilken principiell hållning en skådespelarutbildning bör ha till dessa medier.

Ett positivt exempel för övriga konstutbildningar är den introduktion som bland annat innehåller diskussioner kring den nya roll studenten får vid antagningen till en så åtråvärd utbildning, en roll som inte alltid är lätt att hantera.

Rutinerna för utvärdering, studentinflytande och uppföljning är även här bristfälliga, även om den informella, muntliga traditionen uppmuntrar studenter att ha synpunkter. Att studenterna under första terminen förväntas ägna avsevärd tid åt att ordna fester och andra sociala aktiviteter är ytterst anmärkningsvärt.

Rekommendationer HSM

- De tillsvidareanställda och långtidsförordnade lärarna måste få utrymme för konstnärligt utvecklingsarbete inom ramen för anställningen.
- Magisterprogrammet i opera bör noga utvärderas och resultaten av detta arbete läggas till grund för fortsatt utvecklingsarbete.
- De externa sånglärarnas kompetens skall säkras.
- Musikalutbildningens konstnärliga inslag bör stärkas, och det kommersiella inslaget i utbildningen bör granskas.
- Skådespelarutbildningens identitet bör analyseras innan mer definitiva planer för samgående med Filmhögskolan tas fram.
- Rutinerna för kursvärderingar och studentinflytande måste förbättras och formaliseras.

Filmhögskolan

Förutsättningar

Filmhögskolan utgör en självständig enhet under Högskolan för design och konsthantverk (HDK) vid konstnärliga fakulteten. Filmhögskolan har sitt ursprung i en dokumentärfilmskurs på dåvarande Högskolan för fotografi, som utvecklades till en tvåårig hantverksutbildning i filmfotografi och filmklippning. Den nuvarande filmregiutbildningen startade 1997.

Utbildningen består i dag av det treåriga filmregiprogrammet samt en nystartad påbyggnadsutbildning för yrkesverksamma regissörer och producenter. Till filmregiprogrammet antas fem till sex studenter vartannat år av omkring normalt 150 sökande. Till påbyggnadsutbildningen antas sex studenter vart-

annat år. En kärna av två ansvariga lärare, varav en professor, är engagerade på längre förordnanden. Dessutom arbetar fem lektorer och adjunkter på förordnanden mellan tre och fem år. Samtliga dessas medverkan i programmen motsvarar två heltidsekvivalenter. Ett antal gästlärare anlitas.

Utbildningen är mycket beroende av modern utrustning och därmed tvingad till kontinuerliga kostsamma uppgraderingar, vilket det ekonomiska utrymmet knappast medger.

Bedömargruppens intryck

Organisationen ser onödigt komplicerad ut för en så liten verksamhet. I realiteten förefaller dock beslutsvägarna vara ganska korta, utan att studenters eller lärares inflytande eller påverkansmöjligheter åsidosätts. Tidigare kommunikationsproblem tas upp i självvärderingen, men självvärderingsarbetet, som involverat samtliga, har skapat ett bättre diskussionsklimat på skolan. Lärargruppen är liten, engagerad och sammansvetsad. Det lilla antalet studenter gör den individuella handledningen självklar. Man bedriver dessutom en sorts alumnverksamhet genom att regelbundet bjuda in tidigare studenter till skolan till filmvisningar eller rent sociala aktiviteter. Uppföljningen av tidigare studenter borde dock systematiseras, också i syfte att utveckla utbildningen. Sådan verksamhet är särskilt viktig då utbildningen inte antar studenter varje år.

Den ekonomiska situationen är besvärlig på så vis att, eftersom filmregiutbildningen är ensam, det inte är möjligt att skapa stora filmproduktioner på det sätt som kan göras vid Dramatiska institutet. I någon mån har man dock gjort en dygd av nödvändigheten genom betoningen på den individuella filmskaparen och "digitala artisten", men studenterna är hänvisade till att själva finna samarbetspartners utanför skolan. Detta kräver ett stort mått av självständighet hos studenterna, som i viss utsträckning och på grund av resursbrist lämnas ensamma att söka lösningar på olika uppkomna situationer.

Det individuella arbetet utgör följaktligen en väsentlig del av utbildningen, efter olika introduktionsövningar avsedda att hjälpa studenterna att hitta fram till ett fungerande personligt uttryck.

Viljan att gå samman med skådespelarutbildningen är tydlig, men på grund av att lokalfrågan inte kunnat lösas har detta fått skjutas på framtiden. Redan finns dock en nära samverkan, och planer på en gemensam masterutbildning.

Filmhögskolan har höga ambitioner att få en betydande branschanknytning till utbildningen. Samverkan sker med flera aktörer på det filmiska fältet i Västsverige. Exempelvis samarbetar man med den utbildning för filmarbetare som finns i Trollhättan. Man har små möjligheter att finansiera studieresor och utbyten i den utsträckning som vore önskvärt.

Många av skolans examensfilmer har blivit belönade med priser i olika sammanhang.

Rekommendationer Filmhögskolan

- Överensstämmelsen mellan mål och verksamhet måste utredas.
- Förhållandet mellan filmregi och filmskapande måste klargöras i utbildningen.
- Utbildningens identitet bör analyseras innan mer definitiva planer för samgående med skådespelarutbildningen tas fram.

Forskarutbildning

Förutsättningar

Den konstnärliga fakulteten som inrättades vid Göteborgs universitet år 2000 är fortfarande den enda i sitt slag i Sverige. De olika utbildningarna skapar ett brett underlag för den fakultetsövergripande konstnärliga forskarutbildningen, den s.k. forskarskolan. Vid universitetet har sedan länge bedrivits forskning i ämnen som konst-, musik-, film- eller teatervetenskap. Men nu handlar det inte längre om forskarutbildning som har sin grund i humaniora eller pedagogik utan om forskarutbildning som utgår från nya, rent konstnärliga perspektiv.

Fakultetens gemensamma forskarskola omfattar nio discipliner och för tillfället ett fyrtiotal doktorander. Utbildningen leder till en filosofie doktorsgrad. Avhandlingen utgörs av ett konstnärligt reflekterande arbete som rymmer såväl praktiska som teoretiska och kritiska kunskapsperspektiv.

De i utbildningen ingående obligatoriska kurserna är inriktade på centrala teoretiska och metodologiska kunskaper och färdigheter.

Konstnärliga fakultetsnämnden har huvudansvaret för utbildningen och Nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete, tillsammans med ledningen för forskarutbildningen, bereder alla strategiska frågor. Ett forskarutbildningsråd i vilket även en doktorandrepresentant ingår bereder frågor som rör kursplaner, individuella studieplaner, antagning och handledarkompetens. Dessutom är ett handledarkollegium ett viktigt organ. Fakulteten har, med högskoleförordningen som grund, självständigt formulerat kriterier och riktlinjer för forskarutbildningen, som ett led i etablerandet av ett nytt område för kunskap, analogt med hur andra discipliner etablerades inom universitetet. Det aktivt utövande konstnärskapet ses som det primära forskningsverktyget.

En ekonomisk ersättning utgår till institutionerna respektive högskolorna för att täcka doktorandernas löner, driftsbidrag, ersättning för disputationer och vissa basresurser. Det finns tydliga riktlinjer för fördelning av de olika bidragen. Ett problem är att många av de stiftelser och fonder som finns som resurs för doktorander och forskare vid de traditionella akademiska fakulteterna inte kan utnyttjas av de konstnärliga utbildningarna.

Söktrycket till forskarutbildningen är mycket högt. Till de nio platser som utlystes 2006 inkom 80 ansökningar.

Till de två platser som för första gången utlystes inom scenisk gestaltning sökte 14 personer. De två antagna arbetar med projekt inom opera respektive teater. Planer på forskarutbildning inom filmisk gestaltning finns.

Dessutom arbetar en disputerad teatervetare och regissör med ett projekt finansierat av Vetenskapsrådet som har till syfte just att utveckla området konstnärlig teaterforskning. Denna person fungerar även som huvudhandledare inom forskarutbildningen. Ett tvärkonstnärligt forskningsprojekt bedrivs också med stöd från Vetenskapsrådet kring det dokumentäras roll i fri konst, opera, film och design, där de två doktoranderna i scenisk gestaltning ingår.

Bedömgrensens intryck och bedömning

Det finns en lång tradition när det gäller att bedriva forskarutbildning och forskning om scenkonstnärliga utbildningar. Räknar man in den klassiska poetiken går traditionerna tillbaka till Aristoteles. Forskarutbildning och forskning i scenkonst befinner sig däremot fortfarande i sin linda. Här kan utvecklingen i Göteborg vara banbrytande, och utgör ett intressant exempel även internationellt sett. Fortfarande handlar det i dag naturligt nog mycket om att hitta egna uttrycksformer. I detta arbete är det viktigt att samarbeta både nationellt och internationellt, något som med fördel bör utvecklas.

Forskning på det scenkonstnärliga området utgör en särskild utmaning med tanke på att den konstnärliga och professionella identiteten i stor utsträckning är muntligt traderad. Området har också tagit fram en delvis självständig studieplan för sin forskarutbildning, vilket bland annat innebär att forskningsarbetet inte behöver redovisas i en skriftlig avhandling.

De första två doktoranderna inom opera respektive teater är i den första kartläggande fasen av forskarutbildningen, varför det är svårt att bedöma verksamheten i praktiken.

Den konstnärliga fakulteten har i stort anammat den terminologi och uppläggning av forskarutbildningen som är gängse vid de traditionella fakulteterna vid ett universitet. Inte minst gäller det själva examenstiteln filosofie doktor. Detta kan dock skapa problem av både terminologisk och mer generell art. Den konstnärliga forskarutbildningen och forskningen riskerar på detta sätt att få svårt att hävda sin konstnärliga särprägel och få en teoretisk snarare än gestaltande tyngdpunkt.

Rekommendationer forskarutbildningen

- Samarbetspartners på nationell och internationell nivå bör sökas.
- Särskilda resurser för produktioner bör garanteras forskarutbildningen.
- Den konstnärliga dimensionen måste vara av avgörande betydelse vid antagning och bedömning inom forskarutbildningen.

Högskolan på Gotland

Allmänna förutsättningar

Högskolan på Gotland är organisatoriskt uppdelad i tolv ämnesavdelningar som är direkt underställda rektor. En utbildnings- och forskningsnämnd har ett allmänt kvalitetsansvar och fastställer utbildningsplaner. Varje avdelning har ett programråd med ämnesansvariga och studentföreträdare.

På avdelningen för spelutveckling och gestaltning vid Högskolan på Gotland bedrivs två program inom området ”konstnärlig gestaltning i konvergerande medier”. Dessutom finns utbildningar inom speldesign. En stor del av de i programmen ingående kurserna kan också läsas som fristående 5-poängskurser. Utbildningarna är relativt nystartade och har nyligen varit föremål för en omorganisering, där det tidigare enda programmet ”konceptutveckling för berättande” delats upp i de nuvarande två.

De två programmen, som är treåriga och leder till kandidatexamen, består dock till två tredjedelar av gemensamma kurser. Hela det första året är gemensamt och består av åtta 5-poängskurser som samtliga kan studeras som fristående kurser. Programmets huvudprofil är berättande och gestaltning i nya medieformer och med hjälp av ny teknik. Samverkan mellan de båda programmen, och med spelutvecklingsprogrammen, är ett mål i sig för att stimulera tvärkonstnärlig produktion.

Programmen antar en gång om året 15-20 studenter per program på arbetsprov i form av en projekttid. Antalet sökande motsvarar endast ungefär antalet platser, något som är mycket ovanligt för en konstnärlig utbildning.

På de båda programmen undervisar fem tillsvidareanställda adjunkter och lektorer, varav två på heltid och de övriga på halvtid. En gästprofessor har ett femårigt förordnande. Dessutom medverkar ett tjugotal gästlärare på längre eller kortare tillfälliga förordnanden.

Ersättningen per student är inte konstnärlig, utan teknisk, vilket ger betydligt sämre ekonomiska förutsättningar än jämförbara utbildningar. Extra resurser har tillförts av högskolan.

Bedömargruppens intryck

Självvärderingen var otydlig och innehöll en rad brister och felaktigheter. Besöket vid utbildningen var dåligt organiserat, men bedömargruppen fick svar på de frågor som föranleddes av den bristfälliga självvärderingen. Självvärderingen och besöket gav ett flertal anledningar att tvivla på kvaliteten i avdelningens organisation.

Allmänt sett gav utbildningen ett yligt och ogenomtänkt intryck. De båda programmets syfte och målsättning är diffusa, i synnerhet filmisk gestaltning, 3D-grafik och animation. Strukturen med ett stort antal 5-poängskurser som

kan läsas fristående förefaller mer vara avsedd att producera poäng än att ge en sammanhållen och kvalitativ utbildning med tydligt fokus på en professionell och/eller konstnärlig identitet.

Utbildningarna kan varken sägas vara yrkesrelevanta eller konstnärliga. De innehåller alltför lite av kvalificerat professionellt innehåll för att svara mot en eventuell arbetsmarknad. De svarar inte heller upp mot de höga krav som måste ställas på en konstnärlig högskoleutbildning. Lärarna kunde inte presentera någon övertygande konstnärlig definition av utbildningen. Programmen kan snarare karakteriseras som folkhögskoleutbildningar, med en idealistisk lärarkår, brett orienterande allmänna kurser och studenter som får söka sig fram, testa lite av varje och inte fördjupa sig.

Kärnan i respektive program var oklar, och det är betecknande att de två utbildningarna till så stor del var gemensamma. Delkursernas innehåll föreföll alltför allmänt och brett, och progressionen svag, i synnerhet som studenterna får arbeta med samma "idé" under tre år. Något större ämnesdjup gick inte att utläsa ur vare sig självvärdering, kursplaner eller vid samtalen.

Utbildningen förefaller inte stimulera till en självständig kritisk och konstnärlig hållning. Det lilla antalet sökande förklarades med att utbildningen var relativt ny och att högskolans marknadsföring inte skulle ha varit tillräcklig. Om syftet hade varit att skapa en kvalitativ och högskolemässig konstnärlig utbildning borde antalet platser ha satts mycket lägre för att möjliggöra ett urval, kanske ned till tre till fyra studenter per program.

Det arbetsprov som studenterna söker med väcker frågor kring deras förkunskaper och förutsättningar, i synnerhet som de antagnas genomsnittsålder var låg. Arbetsprovet består av en formulerad idé i någon form, som sedan analyseras, dissekteras och rekonstrueras under studietiden. Att som arbetsprov, tillika pedagogisk metod, endast använda en idé, som sedan dekonstrueras och rekonstrueras under utbildningen, är en besynnerlig och pedagogiskt tveksam idé som bör bli föremål för dekonstruktion och kanske inte rekonstruktion.

Examensarbetena varierar i både form och kvalitet. Ett explicit exempel på bristande kvalitetsmedvetenhet är att klippning av ett filmmaterial accepterats som självständigt examensarbete.

I jämförelse med konstnärliga utbildningar får studenterna en liten del lärarledd undervisning, men har rätt till individuell handledning en halvtimme per vecka.

Rutinerna för utvärdering fungerar väl. Synpunkter följs upp och återkopplas till studenterna. Studenterna har en god kommunikation med lärarna, och har goda påverkansmöjligheter.

Branschkontakterna är svaga och inskränker sig huvudsakligen till lokala kontakter. Programmen innehåller ingen praktikperiod. Bland gästlärarna finns kvalificerade personer, men eftersom merparten av dem endast gör korta besök kan deras insats inte ses som en väsentlig förstärkning av utbildningen. Internationaliseringen är svag, och i självvärderingen tas på detta område huvudsakligen upp att utexaminerade studenter medverkat i olika internationella

sammanhang. Att studenter tack vare Baltic Art Center (BAC) i Visby eller Nordplusprojekt kommer i direktkontakt med aktiva konstnärer kan knappast ses som utbildningens förtjänst. Framtiden för BAC är också oviss.

Filmisk gestaltning, 3D-grafik och animation

Utbildningen ger ett ytligt och splittrat intryck. Tydligt fokus saknas, även om enstaka delar kan ge särskild teknisk kompetens. De tekniska möjligheterna är goda, bland annat tack vare lokaler på det före detta regementsområdet med avancerad utrustning för exempelvis digital videoredigering och animation. Studenter och lärare upplever dock inte att de får tillräckligt stöd från högskolans IT- och serviceenheter, utan får ordna mycket på egen hand.

Satsningen på pre- och postproduktion är förståelig ur ett ekonomiskt perspektiv, men bidrar till intrycket av en ofullständig utbildning.

Att studenterna på programmet skall behöva arbeta som volontärer under Bergmanveckan på Fårö för att, enligt självvärderingen, få ”tillträde till kvalificerade seminarier, diskussioner och föreläsningar” är närmast obegripligt.

Manus- och konceptutveckling för film

Utbildningen ger ett delvis mer seriöst intryck än filmisk gestaltning, men detta kan bero på att studenter och lärare verkar inom en redan etablerad utbildningstradition. Det specifika innehållet för detta program begränsas till 15 poäng, om man räknar bort den individuella produktionsdelen, vilket är otillräckligt för att man alls skall kunna tala om en manus- och konceptutbildning. Ytterligare 10 poäng samläses med filmisk gestaltning och fristående kurser.

Branschkontakten är svag, liksom de bristande möjligheterna till samverkan med andra yrkeskategorier i en filmproduktion.

Det är oklart vad utbildningarna lägger in i begreppet konceptutveckling. Två tredjedelar av studenterna väljer en fiktioninriktning, trots att mer förberedelse ges på dokumentärfilmsidan. Detta är i sig märkligt, eftersom manus knappast används för dokumentärfilm.

Bedömgrensgruppens slutsatser och rekommendationer

Högskolan på Gotland står inför ett vägval när det gäller de två granskade utbildningarna, som uppenbart inte håller tillräckligt hög kvalitet och som inte kan karakteriseras som konstnärliga högskoleutbildningar. Om verksamheten vid dessa program alls skall fortsätta, finns två möjligheter.

Antingen satsar man på den rent yrkesinriktade delen av utbildningen med 3D-grafik, animation och specialeffekter och avstår därigenom från tanken att utbilda självständiga filmskapare till förmån för tekniskt specialutbildade personer som branschen behöver. Den andra möjligheten är att koncentrera den konstnärliga utbildningen till något område där det finns förutsättningar att

utveckla en relevant profil, exempelvis digital fri konst. I båda fallen måste utbildningarna renodlas och koncentreras, och den förtyligande samläsningen, även med spelutveckling, fasas ut.

Om högskolan på ett seriöst sätt vill bedriva konstnärlig utbildning på området ”gestaltning i konvergerande medier”, måste ett antal åtgärder snarast vidtas. Bedömargruppen rekommenderar följande:

- Mål och innehåll för utbildningarna måste definieras tydligare. Att verka inom ett nytt och föränderligt fält är ingen ursäkt för att ge en diffus och medioker utbildning.
- Ytterligare lärarkompetens inom den konstnärliga delen av området bör tillföras.
- Antagning och urval måste ses över, så att betydligt färre studenter antas för att kunna höja kvaliteten i utbildningen och tillförsäkra studenterna mer individuell handledning.
- Systemet med antagning på arbetsprov i form av en idé som studenterna sedan arbetar med hela utbildningen bör förändras.
- Erforderlig ersättning per student måste ges till utbildningarna.

Linköpings universitet

Allmänna förutsättningar

Tekniska högskolan vid Linköpings universitet (LiTH) bedriver sedan 2003 en musikproducentutbildning, förlagd till campus Norrköping. 90 procent av utbildningarna vid LiTH är program, som administreras av fem programnämnder. Programnämnderna ansvarar för planering, utveckling och drift av de utbildningsprogram som ingår i dess ansvarsområde samt har ett övergripande kvalitetsansvar för programmen. Nämnden beställer undervisning från de institutioner på universitetet som är bäst lämpade att ge respektive delkurs inom utbildningen och lämnar underlag för fakultetens budget utgående från dessa beställningar. Musikproducentutbildningen hör till ansvarsområdet för programnämnden för data- och medieteknik, i vilken ingår representanter för lärare, studenter och näringsliv. Under programnämnden finns ett flertal programplaneringsgrupper, där musikproducentprogrammet ingår i en grupp med ett program mot design och kommunikation.

Kurser beställs av nämnden från olika institutioner vid universitetet. Det finns dock en kärna av lärare från institutionen för teknik och naturvetenskap (ITN) vid campus Norrköping bestående av tre adjunkter som ägnar största delen av sin anställning åt utbildningen. Därutöver finns ca tio lärare från andra institutioner på universitetet och ett tjugotal gästlärare, i huvudsak inom musikproduktion. Utbildningen har alltså inga egna lärare. En funktion som utbildningsledare finns, som delar sin tid mellan program i Linköping och Norrköping.

Utbildningen är treårig och leder till kandidatexamen. Det finns också en möjlighet att efter två år avsluta utbildningen med en högskoleexamen. Av det trettioalv studenterna som antogs i den första omgången 2003 har dock bara sex tagit ut examen, varav fyra kandidat- och två högskoleexamen. Antagningen sker på basis av inlämnade arbetsprover inom musikproduktion kompletterade med intervjuer. Vid de fyra antagningar som hittills gjorts har mellan 33 och 37 studenter antagits, av mellan ca 80 och 180 sökande.

Enligt den uppläggning som programmet skall ha från och med höstterminen 2007 skall undervisningen ske i tydligare block av musikvetenskap i bred mening, musikprojekt samt administration och entreprenörskap. Ett skriftligt examensarbete om 16 högskolepoäng (tidigare 10 poäng), förberett av en kurs i vetenskaplig metod, planeras avsluta utbildningen.

Ersättningen per student är inte konstnärlig, men extra resurser har tillförts av fakulteten.

Utbildningen har tillgång till relevant utrustning vid tolv särskilda arbetsstationer och en ljudstudio. Ytterligare en studio är under uppbyggnad.

Bedömargruppens intryck

Det allmänna intrycket, vilket också delvis bekräftades av de ansvariga vid besöket, är att musikproducentutbildningen inte är en konstnärlig utbildning. Det rör sig istället i huvudsak om en entreprenörsutbildning, där de tekniska och administrativa delarna av musikproducentens praktik är dominerande. I ett av de utvecklingsdokument som förelades gruppen vid besöket beskrivs också att utbildningen har tre grundläggande delar: teknik, kommunikation och administration.

Det går dock inte att bortse ifrån att en utbildning av detta slag måste ha konstnärliga inslag, och i synnerhet lärare och studenter bekräftade att detta också var en ambition. Dessutom utgår antagningen från en konstnärlig talangbedömning. Den konstnärliga ambitionen är i mycket liten utsträckning verbaliserad, och i ett annat av de framåtsyftande utvecklingsdokumenten sägs att ”musikproduktion handlar om ett skapande, en konstnärlig gärning”. Emellertid saknas det självständiga konstnärliga skapandet helt i den definition som ges i samma dokument av den utexaminerade musikproducentens roll. Trots det utvecklingsarbete som pågått är alltså kärnan i utbildningen fortfarande oklar.

Ett problem är att få av studenterna tar examen, vilket sades bero på att branschen inte är intresserad i första hand av examina utan av innehåll. Det torde dock gälla för flera av de konstnärliga utbildningarna, och de programansvariga uppmanas att noggrannare analysera situationen.

Det är otvivelaktigt att en musikproducentutbildning på högskolenivå fyller ett behov. Huruvida detta behov är så stort att det motiverar att över 30 studenter tas in varje år är inte lika säkert. Färre studenter skulle kunna innebära en mer individualiserad och därigenom tydligare konstnärligt präglad utbildning.

Kopplingen mellan teori och praktik var oklar, och resonemang kring hur musikproducenten interagerar med artisten i den skapande processen saknas. Progressionen förefaller svag, men kan tydliggöras i och med den nya uppbyggnaden. Det är märkligt att utbildningen inte alstrar mer projekt av scenisk karaktär eller liveakter. En majoritet av studenterna var också inriktade på pop- och rock- eller jazzmusik, medan ytterst få arbetade med konstmusik eller modern dansmusik.

Kurserna med entreprenörsinriktning, som ges av lärare från ekonomiska institutionen, förefaller vara den mest solida delen av utbildningen.

Ansvarsfrågan för helheten är oklar i så måtto att ingen tydlig ledning för utbildningen med musikproduktionsperspektiv finns på plats, motsvarande ett konstnärligt ledarskap. Utbildningen är tydligt en främmande fågel i den tekniska miljön, även om den sägs vara berikande.

Mindre än fem procent av studenterna är kvinnor. Ingen strategi verkar finnas för att öka denna andel. De studenter bedömargruppen mötte var dock engagerade i denna fråga, och kom med konkreta förslag som att inte låta beskrivningen i utbildningskatalogen illustreras av två män.

Rutiner för kursvärderingar och studentinflytande förefaller fungera väl. Självvärderingen, som har arbetats fram av den tillförordnade utbildningsledaren i samverkan med lärare och studenter, har en tydlig slagsida mot universitetsgemensam information och innehåller förvånande lite information och resonemang kring själva musikproducentutbildningen.

Bedömargruppens slutsatser och rekommendationer

Musikproducentutbildning på högskolenivå behövs i Sverige, men bedömargruppen ställer sig frågande till om Linköpings universitet är den lämpligaste utbildningsanordnaren. Ett lärosäte med andra konstnärliga utbildningar inom musik- eller produktionsområdet vore sannolikt lämpligare.

Linköpings universitet står alltså inför ett vägval när det gäller musikproducentutbildningen, vars kvalitet kan diskuteras och som i nuläget inte kan karakteriseras som en konstnärlig högskoleutbildning. Antingen satsar man på en rent tekniskt och administrativt inriktad producentutbildning, och då är det inte relevant eller lämpligt att fortsätta med antagning genom arbetsprover. Eller så satsar man på att skapa en konstnärlig musikproducentutbildning, och då krävs att fast lärarkompetens tillförs från musikproduktionsområdet och att en grundlig diskussion kring utbildningens konstnärliga mål och innehåll förs.

I båda fallen behöver ett antal åtgärder snarast vidtas, om Linköpings universitet vill fortsätta bedriva en seriös musikproducentutbildning. Bedömargruppen rekommenderar följande:

- Mål och innehåll för utbildningen måste definieras tydligare genom fördjupat utvecklingsarbete.
- Ledning och styrning av utbildningen måste bli långt tydligare.
- Ytterligare lärarkompetens inom den konstnärliga delen av området bör tillföras.
- Antagning och urval måste ses över, så att färre studenter antas för att kunna höja kvaliteten i utbildningen, och tillförsäkra studenterna mer individuell handledning.
- Ersättningen per student måste ses över så att erforderliga resurser kommer utbildningen tillgodo.
- En tydlig strategi måste tas fram för att få fler kvinnor att söka till utbildningen.
- Större bredd inom musikgenrer och musikmedier behövs.
- Examensfrågan behöver analyseras, och fler studenter stimuleras att fullfölja sin utbildning.

Teaterhögskolan vid Luleå tekniska universitet (THL)

Allmänna förutsättningar

Skådespelarprogrammet i Luleå är landets yngsta. Utbildningen startades år 1996 av flera skäl, främst som en konsekvens av de kulturpolitiska strömningar och beslut som på 1960-talet ledde till att den svenska teaterkartan ritades om. Ett stort antal regionala teatrar skapades. Det fanns då också skäl till att överväga en regional teaterutbildning i Norrland. Förutom denna konstnärliga utbildning bedriver universitetet konstnärlig verksamhet även vid Musikhögskolan i Piteå och Scenografiskolan i Skellefteå.

THL utgör den minsta avdelningen vid institutionen för språk och kultur, där även ämnena litteraturvetenskap, retorik, filmvetenskap, filosofi, svenska och moderna språk ingår. Utbildningsplanerna fastställs av humanistiska fakultetsnämnden och kursplanerna av institutionens prefekt. THL leds av en avdelningschef med stöd av en utbildningsledare och en programkoordinator. Institutionens övriga administrativa resurser i form av administratör, ekonom och prefekt står också till förfogande.

Till skådespelarprogrammet antas 8 studenter vartannat år. Antalet sökande är mellan 45 och 50 per plats. Fyra lärare är anställda som adjunkter på ettåriga förordnanden inom områdena scenisk framställning, röst, rörelse och sång. Deras medverkan i programmet motsvarade vid tidpunkten för självvärderingen 2,6 heltidsekvivalenter. Dessutom anlitas upp till 15 gästlärare per år, men något färre det året då tredjeårskursen gör sin praktiktermin.

Förutom den vanliga ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer får avdelningen ett särskilt bidrag från universitetet för att kvalitetssäkra verksamheten. Skolans lokaler finns i samma byggnad som Norrbottensteatern och ligger gränsar dessutom intill en gymnasieskola med estetiskt program. Förutom det tekniska samarbetet utnyttjas rekvisita och scenkläder från teaterns förråd och syateljé. Närheten till universitetets bibliotek ger studenterna möjlighet till en god informationsförsörjning.

Bedömarens intryck

Självvärderingen ger en hel del information men skulle vinna på att innehålla en separat redovisning för studenternas synpunkter samt en djupare reflektion kring verksamhetens begränsade volym och de problem med sårbarhet det ger.

Utbildningen är visserligen relativt ung, men trots att den funnits i tio år verkar den fortfarande vara något av en främmande fågel inom universitetet. Trots det generellt stora intresset för estetiska utbildningar och att Luleå tek-

niska universitet (LTU) har förmånen att erbjuda både teater- och musikutbildning verkar det som att man inte förstått att fullt ut dra fördel av denna gynnsamma situation. Universitetet har rekryteringsproblem på flera utbildningar, och det är problem som hela tiden förklaras med det geografiska läget. Marknadsföringen går ut på ”natur och snö”. Skådespelarutbildningen behöver skapa en egen webbsida. Det är dessutom anmärkningsvärt att universitetet ännu inte tillsatt en nämnd för konstnärligt utvecklingsarbete, något som är ett krav enligt högskoleförordningen.

Avdelningens organisation är inte tillfredsställande. Avdelningschefen är samtidigt ansvarig för utbildningen i huvudämnet scenisk gestaltning. Den uppenbarligen orimliga arbetsbördan gör att någon av uppgifterna, möjligen båda, blir lidande, trots det genuina engagemanget.

Även om söktrycket kan te sig stort i förhållande till andra av universitetets utbildningar är det betydligt mindre jämfört med motsvarande utbildningar på andra orter. Här finns ett behov av marknadsföring generellt och ett nytänkande. Det saknas i dag skådespelarutbildning såväl i Nordnorge som i Nordfinland. Rekrytering skulle kunna ske i dessa områden.

Det finns mycket få tillsvidareanställda lärare. Även om det här handlar om få studenter så är det för utbildningens kvalitet helt avgörande att de grundläggande kompetenser som står för kontinuiteten och garanterar progressionen finns på plats. De många och välrenommerade gästlärarna gör goda och uppskattade insatser, men det finns risk att deras almanacka styr schemat. Detta kan också leda till att studenternas missnöje riktas mot lärarna på plats. Marginalerna i denna grupp är dessutom mycket små vid eventuella sjukskrivningar. Lärarnas utrymme för konstnärligt utvecklingsarbete är litet och de exempel som ges på KU-projekt är småskaliga och föga djupgående.

Lokalerna är långt ifrån ändamålsenliga. Dessutom behöver skolan skapa ett eget mindre kostym- och rekvisitaförråd.

Den strategiska visionen för alla utbildningar vid LTU är ”den kunskapsbyggande institutionen” med fokus förskjuten från lärarcentrerad undervisning till studenternas lärande, vilket överensstämmer väl med Bolognatanken och de nya examensmålen. Skolans mål är att utbilda kompetenta ensemble-skådespelare och stor vikt läggs därför vid förmågan att arbeta i grupp. Av detta följer att även en stor del av antagningsproven genomförs i grupp. Även om detta också förekommer vid de andra skådespelarutbildningarna i landet kan man säga att det enbart är Luleå som prioriterar detta förfarande.

Som profil nämns samarbetet med Norrbottensteatern då denna utbildning är den enda som är samlokaliserad med en teater. Vårt intryck är dock att några gemensamma projekt knappast pågår utan att det råder ett passivitetensläge som beror dels på skolan, dels på teatern. Detta påtalades redan av bedömarna vid examensrättsprövningen år 2000. Det finns all anledning att arbeta vidare med profileringen.

Scenframställning har en central roll i utbildningen och de övriga ämnena tycks vara väl integrerade. Vi har dock inte fått ett tydligt svar på hur de olika

momenten i utbildningsprocessen utvärderas. Inslaget av publikmöten kan med fördel utökas.

I självvärderingen nämns att studenterna uppmuntras att skriva för att utveckla sin förmåga till reflektion och analys. Skriftliga sammanställningar och redovisning av egen essä ingår i examinationen inom teorikursen. Det är dock oklart vilken lärarkompetens som bistår studenterna i detta arbete.

Både det formella och informella studentinflytandet bör förbättras. Inte minst bör studenternas synpunkter vid tjänstetillsättningar beaktas.

THL samverkar inom universitetet med lärarutbildningen och med vissa ämnen inom humaniora. Detta samarbete kan med fördel utvecklas för att ytterligare bidra till att bredda den akademiska miljön. Vidare bör LTU kunna överväga nya kontaktytor mellan de tekniska och de konstnärliga utbildningarna. För övrigt finns samarbete med de övriga teaterutbildningarna och med Dramatiska institutet. Inom musikalprojektet samarbetar THL med Musikhögskolan i Piteå. Samarbetet med den samiska teatern kan med fördel fördjupas. Det planerade barn- och ungdomsprojektet med Norrbottensteatern är ett steg i rätt riktning. Det sedan 2004 pågående samarbetet med en sydafrikansk teaterskola, The Laboratory i Johannesburg, som även omfattar student- och lärarutbyte är vällovligt.

Samlad bedömning

Sammanfattningsvis anser vi att THL försvarar sin plats inom den statliga skådespelarutbildningen i Sverige. Vi har även noterat att antalet studenter som har fått arbete inom yrket tycks vara påfallande högt i jämförelse med andra scenskolor. Studenternas höga motivation är en styrka. Det geografiska läget och den lilla volymen medför samtidigt risk för isolering. Vi vill även åter lyfta fram behovet av en större öppenhet och bättre kommunikation mellan universitetet, lärarkollegiet och studenterna.

Enligt uppgift från avdelningschefen har hon informerat prefekten om den stora arbetsbördan och hennes önskan att kunna ägna sig främst åt chefskapet och marknadsföring. Detta är ett gott beslut. Samtidigt förutsätter vi att undervisningen i huvudämnet scenisk gestaltning inte kommer att skötas enbart av gästlärare. Gästlärarnas medverkan i ämnet rörelse behöver utökas för att bredda den nuvarande kompetensen.

Behovet av professorskompetens är skriande. Skolans ambition att profilera sig gentemot andra genom att nu satsa på en treårig utbildning kan vara riktig. Det finns inga skäl att tro att tre år generellt sett är för lite för att utbilda en skådespelare. Det beror helt och hållet på utbildningens kvalitet. Tanken att senare skapa ett ettårigt magisterprogram profilerat mot film, tv och radio kan också vara riktig eftersom branschen för dessa medier är relativt väl representerad i Luleå och samarbetet med Dramatiska institutet är redan etablerat. Hela förnyelsen kräver ett starkt konstnärligt ledarskap. Vi ifrågasätter därför om en professor i en omfattning av endast 25 procent skulle mäkta denna uppgift.

Antagningen till utbildningen påverkas också av hur den till sist blir upplagd. För att undvika att vartannat år ha bara en årskull av studenter bör antingen magisterutbildningen startas redan hösten 2008 eller en årlig antagning till kandidatprogrammet övervägas.

Rekommendationer

- En nämnd för konstnärligt utvecklingsarbete skall omgående inrättas.
- Kommunikationen mellan fakulteten, institutionsledningen, avdelningsledningen, lärarna och studenterna måste förbättras.
- Utbildningen bör marknadsföras bättre, bland annat i syfte att utöka rekryteringen på Nordkalotten.
- Lärarkapaciteten måste ökas och kompetensen breddas.
- Formerna för samarbete med Norrbottensteatern bör utredas.
- Studentinflytandet måste förbättras.

Teaterhögskolan i Malmö (Lunds universitet)

Allmänna förutsättningar

Teaterhögskolan i Malmö, med rötterna i Malmö stadsteaters elevskola, blev en självständig högskola 1964. År 1977 införlivades skolan med Lunds universitet och ingår nu som en av tre institutioner inom universitetets konstnärliga område. Området är en del av humanistiska fakulteten, och långt gångna planer finns att inrätta en konstnärlig fakultet. Teaterhögskolan har en egen institutionsstyrelse och prefekt.

Teaterhögskolans utbildning består av skådespelar- och dramatikerutbildningarna. Skådespelarutbildningen är i nuläget fyraårig och antar 10 till 12 studenter årligen av uppemot 1 000 sökande. Studenterna väljer inför det fjärde året om de vill göra en fördjupning som leder till magisterexamen. Dramatikerutbildningen har i sin nuvarande, treåriga, form funnits sedan 2004, och endast gjort en enda antagning då man antog tre studenter.

Ett förhållandevis stort antal lärare – 9 av 13 – är tillsvidareanställda, flertalet på heltid, och många har också länge varit knutna till skolan. Ett mindre antal gästlärare medverkar också i undervisningen. Lärarkollegiet har ett avgörande inflytande över skolans utveckling.

Konstnärlig forskarutbildning bedrivs med, än så länge, en doktorand, som disputerar under våren 2007.

Skolan kommer under sommaren 2007 att flytta till nya lokaler i det så kallade Mazettikvarteret, där skolans övningsscen Bryggeriteatern redan finns. Här kommer även ett Inter Art Centre att bildas i samverkan med konst- och musikhögskolorna.

Bedömgrensens intryck och bedömning

Teaterhögskolan i Malmö ger ett gediget och ambitiöst intryck. Den väl sammansvetsade lärargruppen, vars medlemmar i många fall under lång tid varit verksamma vid skolan, bidrar till en tydlig kontinuitet och tradition. Kollegiets starka ställning framhålls redan i självvärderingen som en av skolans starka sidor. Lärarnas engagemang och kompetens är obestridliga, men det bör noteras att den stora andelen tillsvidareanställda som verkat länge på skolan är ovanlig för en konstnärlig utbildning och i sig kan medföra en risk för stagnation. Inom en tioårsperiod kommer en stor del av lärargruppen att gå i pension. Strategier att möta det kommande generationsskiftet finns dock, och nya lärare och ”pedagogiska assistenter” hämtas i första hand bland tidigare studenter.

Samtliga tillsvidareanställda lärare har rätt till tio procents kompetensutveckling inom ramen för anställningen, men denna möjlighet förefaller inte utnyttjas i den grad som vore önskvärt. Det faktum att medel för konstnärligt utvecklingsarbete överförts till forskarutbildningen är oroande, och detta bör inte upprepas i framtiden.

Diskussionerna kring den nya examensordningen och dess konsekvenser är inte avslutade på skolan, men planeringen är inriktad på en treårig grundläggande skådespelarutbildning och ett mer flexibelt masterprogram. Ledningen och flertalet lärare verkar se positivt på möjligheterna till kvalitetsförbättringar i samband med övergången till den nya strukturen.

Med den nya examensordningen kan den avancerade nivån ge utrymme för en breddning eller specialisering liksom större plats för allmänkonstnärlig reflektion, något som både ledning och studenter ser behovet av. Den regiutbildning som tidigare funnits kan också bli en del av ett eventuellt masterprogram.

Rutiner för kursvärderingar finns och förefaller välfungerande. Lärargruppen har en stark pedagogisk integritet, och studenternas förslag till förändringar accepteras inte lika oreserverat som vid andra utbildningar. Studentinflytandet är dock formellt tillgodosett.

Självvärderingen var väl förankrad. Inför arbetet med den genomfördes enkätundersökningar bland nuvarande och tidigare studenter, vilket är positivt.

Samverkan sker i synnerhet med det lokala teaterlivet i Malmö, såväl med större institutioner som med fria grupper. Extern samverkan, även internationellt, är ett område som bör utvecklas, särskilt med tanke på att så många av lärarna har tillsvidareanställning och arbetar heltid vid skolan, vilket innebär mindre direktkontakt med yrkesverksamma skådespelare. Det interna samarbetet med Lunds universitet förefaller gott, och man ser positivt på de utvecklingsmöjligheter som tillhörigheten ger, exempelvis på forskningsområdet.

Flyttningen till de nya lokalerna kommer att innebära en förbättring av skolans infrastruktur, exempelvis utrustning och repetitionsmöjligheter.

Skådespelarutbildningen

Skådespelarutbildningen är tydligt inriktad på att ge studenterna en metodisk och traditionell inskolning i yrkesrollen. Utbildningen bedrivs med inspiration från bland annat Stanislavskijs teorier om den fysiska handlingens analys och Brechts idéer om det episka berättandet.

De två första åren av den fyraåriga utbildningen fokuserar på det grundläggande hantverket, medan de två sista åren är inriktade på produktion. Studentproduktioner görs både under det tredje och fjärde året. Under den femte terminen fullgörs en praktikperiod vid olika professionella teatrar. Progressionen i utbildningen är väl genomtänkt och möten med publik sker gradvis när det är motiverat och lämpligt.

Inslaget av film och tv är mycket blygsamt och inskränker sig till ett par veckors filmutbildning vid Dramatiska institutet.

Den möjlighet att göra ett individuellt magisterarbete som införts under det fjärde året har gett lyckade resultat efter en tydligtvis trevande start. Studenterna har varit motiverade att reflektera över det sceniska arbetet och verbalisera egna erfarenheter. Här finns en utvecklingsmöjlighet på sikt för att få en rekryteringsbas för forskarutbildning.

Dramatikerutbildningen

Dramatikerutbildningen är en till omfattningen marginell verksamhet, med endast tre studenter och två lärare. Miljön blir på detta sätt mycket liten, och risken för isolering uppenbar. Ingen av de två lärarna är dramatiker och ingen av dem är heller meriterad i någon större utsträckning på området, vilket skapar tveksamhet om den konstnärliga och vetenskapliga grunden för utbildningen.

Utbildningen hade under det första året uppenbart vissa initiala svårigheter. Det fanns också oklarheter om utbildningens innehåll vid ansökningstiden. Inriktningen på teater är dock helt klar, och bristen på tv-, film- och musikdramatiska inslag är uppenbar, trots de faktiska möjligheterna på arbetsmarknaden.

Viss samverkan sker med skådespelarutbildningen, men inte i den utsträckning som avsetts från början. Samverkan sker externt med lokala teatrar.

Nyantagning planeras ske till utbildningen höstterminen 2007 med tre studenter. Till denna nya omgång studenter bör lärarkompetensen breddas och innehållet förtydligas. Relationen till skådespelarutbildningen behöver klargöras, och mer extern samverkan, även med andra utbildningsanordnare på området, som Dramatiska institutet, behöver inledas.

Bedömargruppen rekommenderar Teaterhögskolan att göra en grundlig utvärdering av den hittills bedrivna verksamheten och en förutsättningslös analys av motivationen för programmet.

Forskarutbildningen

Den konstnärliga forskarutbildningen vid Lunds universitet tillhör den humanistiska fakulteten. Långt gångna planer finns på att inrätta en särskild konstnärlig fakultet som vid Göteborgs universitet. Organisatoriska lösningar skall garantera att den konstnärliga dimensionens särskilda behov och förutsättningar skall vara grundläggande.

Konsthögskolan i Malmö har varit vägledande i Sverige när det gäller konstnärlig forskning. De tre första doktoranderna disputerade hösten 2006 och nu håller man på att rekrytera fyra till fem ytterligare doktorander. Totalt finns på det konstnärliga området våren 2007 nio antagna doktorander.

Vid Teaterhögskolan finns en doktorand som disputerar under våren och som undersökt ”skådespelaren i handling”. Nyantagning av doktorander planeras.

Rekommendationer

- En utvärdering och översyn bör göras av dramatikerutbildningen.
- Mer orientering inom radio, tv, film och musikdramatik behövs på både skådespelar- och dramatikerutbildningarna.
- Lärarnas utrymme för konstnärligt utvecklingsarbete bör garanteras och helst ökas.
- Förbättrad marknadsföring av studentproduktioner krävs.
- För en tillräcklig forskarutbildningsmiljö bör fler doktorander antas.
- Den konstnärliga dimensionen måste vara av avgörande betydelse vid antagning och bedömning inom forskarutbildningen.

Operahögskolan

Allmänna förutsättningar

År 1773 tog Gustav III initiativ till en utbildning för operaartister knuten till Kungliga Teatern som grundades samma år. Under 1700- och 1800-talen fortsatte utbildningen, med några få avbrott, att vara knuten antingen till Kungliga Teatern eller till Kungliga Musikaliska Akademien. I samband med att utbildningen omvandlades till en fristående skola 1968 fick den namnet Statens musikdramatiska skola. Sedan 1986 har skolan sitt nuvarande namn, Operahögskolan (OH).

Den organisatoriska strukturen är relativt enkel. Besluten fattas i samtliga frågor av rektor efter samråd med olika grupper, till exempel med professorskollegiet i frågor om det pedagogiska och konstnärliga, Nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete när det gäller professorstillsättningar eller senast arbetet med den nya examensordningen.

OH erbjuder programutbildningar för operasångare, -regissörer och –repetitörer samt fortbildningskurser. Årligen antas ca tio sångarstudenter samt ca två till vardera repetitör- och regiutbildningen vartannat år. Antalet sökande är, per plats, ca 12 till sångarprogrammet, cirka två till repetitörsprogrammet och cirka nio till regissörsprogrammet. Det totala antalet studenter är 40.

Operahögskolan har en relativt stor andel lärare anställda tillsvidare eller på längre förordnanden jämfört med de andra scenkonstnärliga utbildningarna. Under förra året handlade det om totalt 12 personer anställda i en omfattning motsvarande drygt 7 ekvivalenser varav 1,2 professorskompetenta. Fem av dessa lärare hade utrymme för konstnärligt utvecklingsarbete motsvarande 20 till 40 procent av tjänsten. Därutöver anlätades ca 12 gästlärare med olika spetskompetenser och 14 sångpedagoger.

Sedan 2003 finns Operahögskolan på campus Kungl. Tekniska högskolan. Lokalerna är utformade efter verksamhetens speciella behov och instrumentbeståndet håller en mycket hög nivå. Skolan förfogar över en egen studiateater med plats för 144 åskådare och ett orkesterdike som rymmer upp till 30 musiker. Biblioteket är i nuläget eftersatt men skolan har nyligen beviljats medel från Riksbankens Jubileumsfond för en upprustning.

Bedömarens intryck

Självvärderingen är väl förankrad. Den sammanfattande analysen skulle dock ha vunnit på en mer självkritisk betraktelse kring samarbetet med sångpedagogerna, internationaliseringen, studenternas förberedelse för yrkeslivet m.m., åtgärder som knappast kräver större ekonomiska resurser.

Organisationen tycks fungera väl och den nya ledningen verkar vara motiverad och kompetent genom en kombination av erfarenheter och framåtanda i

rätt proportioner. Söktrycket till utbildningen är gott och antagningssystemet verkar fungera väl. De studenter som antas är utomordentligt motiverade. Vi har fått ett intryck att lärarna skulle kunna ställa ännu högre krav än i dag.

Lärarkapaciteten och -kompetensen är god för både de tillsvidareanställda och de på längre tid anställda lärarna, liksom gästlärarna. Utrymmet för konstnärligt utvecklingsarbete inom lärarnas tjänstgöring verkar vara mycket ojämnt fördelat. De inom utbildningen mycket viktiga sångpedagogerna tycks knappast vara integrerade i utbildningsprocessen.

Blandningen av studentkategorierna sångare, regissörer och repetitörer vid skolan är bra med tanke på att dessa kategorier kommer att arbeta tillsammans i framtiden. Detta ställer emellertid stora krav på genomtänkt utbildningsplanering och schemaläggning och möjligheter till fulla produktioner där samtliga studenter kan bidra och medverka. Möjligheterna till att möta publiken tycks för tillfället tyvärr vara ganska begränsade.

Det formella och reella studentinflytandet verkar fungera relativt väl trots den begränsade verksamheten. Vi fick dock intryck av att studenternas utvärderingar av de olika kursmomenten i viss mån blandas ihop med lärarnas utvärdering av studenternas progression. I det senare fallet behövs uppenbarligen en högre grad av formalisering. En mer systematisk uppföljning av de utexaminerade vore önskvärd, liksom en större satsning på yrkesförberedande inslag i utbildningen.

Genusperspektivet verkar finnas väl integrerat i utbildningen och det faktum att skolan under många år beställt nya verk med flera kvinnliga roller visar på en medvetenhet om problematiken just inom detta medium.

Opera är en i högsta grad internationell konstform. Operahögskolan samarbetar med de andra skolorna i Norden inom nätverket Nordiska operahögskolors sammanslutning (NOS). För övrigt verkar de internationella kontakterna vara alltför beroende på de enskilda lärarnas kontaktnät. Skolan bedriver samarbetsprojekt med musikklasser inom gymnasieskolan, Vadstena-Akademien, Drottningholmsteatern, Folkoperan och Stockholmsoperan. Möjligheterna till samarbete med andra konstnärliga högstskolor i Stockholm är inte tillräckligt väl utnyttjade.

Sångarprogrammet

Innehållet är mångsidigt och klart yrkesrelaterat. Både ämnesbredd och djup verkar vara väl tillgodosedda. Undervisningsmetoderna är traditionella och undervisningen bedrivs av mycket kompetenta lärare. Möjligheterna att genomföra fullskaliga produktioner med orkester är tyvärr alltför begränsade, vilket påverkar utbildningen negativt även inom de andra programmen. Allmänt behöver studenterna under utbildningens gång utsättas för flera publikmöten.

Regiprogrammet

Innehållet är mångsidigt och leder till ett gediget praktiskt kunnande i yrkeslivet. Ämnesdjupet är tillfredsställande men bredden kan, särskilt med tanke på utbildningsmålen, förbättras. De scentekniska inslagen och undervisningen i operahistoria kan med fördel tydliggöras och förstärkas, liksom kunskapen om samhällets politiska, ekonomiska och sociala strukturer.

Samarbetet med sångarutbildningen är i princip positivt men registudenterna verkar enligt den nuvarande uppläggnings hamna i "bakvatten". Det är för få produktioner som ingår i utbildningen och det är oklart på vilket sätt registudenterna ges den plats de skall kunna ta i framtida yrkesutövning.

Repetitörprogrammet

Innehållet i programmet verkar vara väl anpassat till yrkets olika dimensioner och ämnesdjupet är väl tillgodosett i kursplanerna. Det positiva med att hela tiden få studera och arbeta i närheten av sångarstudenterna förefaller här motverkas av att alltför mycket sker på dessas villkor. Vi har fått ett starkt intryck av att utbildningen behöver synliggöras och integreras i den övriga verksamheten, och att det behövs en starkare ledning.

Samlad bedömning

Operahögskolan erbjuder en kvalitativt högtstående utbildning som samtidigt är rämligen isolerad och det inte bara i Sverige. Ledningen tycks vara väl medveten om en hel del åtgärder som behöver vidtas för att vidareutveckla kvaliteten, vilket är positivt. Regi- och repetitörutbildningarna måste integreras bättre i den övriga verksamheten. Det kräver en bättre framförhållning när det gäller planering, schemaläggning och i vissa fall professors närvaro.

Det finns också ett behov att fundera över hur antalet produktioner och även publikmöten skall kunna ökas. Det är något som skulle komma alla programstudenter tillgodo.

Operahögskolan kan med fördel utveckla det internationella samarbetet och anlita fler utländska gästlärare. Samarbetet med andra konsthögskolor i Stockholm måste intensifieras för att skapa en miljö för forskarutbildning och forskning. Campusplaceringen bådär för övrigt gott för den akademiska miljön, och det forskningssamarbete som finns med KTH är mycket positivt. För registudenter skulle även ett samarbete med de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna vid Stockholms universitet få en särskild betydelse när det gäller den akademiska miljön.

När det gäller att anpassa utbildningarna till den nya examensordningen verkar både regi- och repetitörprogrammen kunna placeras på avancerad nivå. Eftersom alla sökande kanske inte har en kandidatutbildning borde det då finnas ett utbud av kompletterande kurser så att studenter kan få behörighet till masternivån.

Rekommendationer

- Det fortsatta utvecklingsarbetet bör ske parallellt för de tre utbildningarna för att till fullo utnyttja samarbetsmöjligheterna för dessa olika kompetenser.
- Arbetet med att integrera sångpedagogerna i utbildningsprocessen bör fortsätta.
- Regi- och repetitörutbildningarna bör bli föremål för ett fördjupat utvecklingsarbete för att nå kvalitetsförbättringar.
- Möjligheterna till publika möten bör ökas (till exempel genom att annonsera alla uppträdanden åtminstone på hemsidan).
- Antalet fullskaliga produktioner bör ökas.
- Den internationella samverkan bör utvecklas, genom utbytesprogram och formaliserade samarbeten med andra utbildningsanordnare.

Teaterhögskolan i Stockholm

Allmänna förutsättningar

Teaterhögskolan i Stockholm är ett självständigt lärosäte som inrättades 1977 och vars ursprung är Dramatens elevskola, senare benämnd Statens scen-skola.

Teaterhögskolan ger grundläggande utbildning på två program: skådespe-lar- och mimprogrammet. Båda programmen har varit fyraåriga, men blir från höstterminen 2007 treåriga och avses leda fram till kandidatexamen. Till skådespelarprogrammet har av omkring 1 000 sökande åtta till tio studenter antagits varje år, och till mimprogrammet har antagning av likaledes åtta till tio studenter, av omkring 150 sökande, skett vart fjärde eller femte år.

Teaterhögskolan har ett jämförelsevis stort antal tillsvidareanställda lärare, vilka alla utom en benämns adjunkter. Tre professorer finns i scenisk gestaltning, varav en tillsvidareanställd i mim och två förordnade på fyra år.

En relativt omfattande fortbildning för yrkesverksamma bedrivs i form av den så kallade kursverksamheten som 2005 utgjorde nära 40 procent av den totala helårs prestationen. Det har varit en tydlig strävan från högskolans ledning de senaste åren att stärka kursverksamheten, bland annat med hänsyn till behovet i branschen av en kvalificerad fortbildning, och idéer till nya kurser hämtas ofta också från branschen. Kurserna ger mellan 3 och 40 poäng, och har 250 till 300 deltagare per år. Kursverksamheten ses också som förbe-redelse till eventuella kurser och program på avancerad nivå enligt den nya examensordningen.

Teaterhögskolan flyttar under sommaren 2008 till nya lokaler i omedelbar närhet till bland annat Dramatiska institutet, Europafilm och Radioteatern. I dag sker viss samverkan med DI, bland annat kring utbildning i relation till barnteater, med Europafilm i samband med filmutbildning och Radioteatern i samband med radioteaterutbildning.

Bedömagruppens intryck och bedömning

Teaterhögskolans självvärdering var mycket överskådlig och välformulerad. Den problematiserade också viktiga aspekter på konstnärlig utbildning i allmänhet, och skådespelarutbildning i synnerhet, på ett seriöst och konstruktivt sätt. Ledningen förefaller på ett kompetent sätt hantera den känsliga balansgången mellan en teaterutbildning och den akademiska världens krav. Anpassningen av grundutbildningarna till den nya examensordningen förefaller väl förankrad. Uppgiften att bibehålla och utveckla kursverksamheten och samtidigt rikta den till ett målanpassat masterprogram för båda utbildningskategorierna är svår, och här behöver planerna tydliggöras. I samband med planering av ett sådant program bör en ordentlig diskussion föras på skolan

om mål, metod, innehåll och arbetssätt. För att kunna skapa tillräckligt ämnesdjup på programmet bör den externa samverkan breddas.

Många av lärarna har verkat länge vid skolan och har en stark yrkesidentitet. Kommunikationen mellan lärarna på de olika undervisningsområdena är aktiv och kontinuerlig, vilket är nödvändigt eftersom skolan inte tillämpar en gemensam uttalad arbetsmetod. Välmeriterade gästlärare utgör ett viktigt komplement till lärarkåren.

Alla tillsvidareanställda lärare har 10 procent av anställningen avsatt till konstnärligt utvecklingsarbete, vilket är lite. Rektor, prorektor och professorerna har 20 procent. KU-nämnden har inventerat behoven på detta område, och det finns en medvetenhet hos lärarna om möjligheterna till olika mindre och större projekt. Ett projekt handlar om att dokumentera äldre lärares pedagogiska gärning. Teaterhögskolan finansierar en doktorand vid Stockholms universitet som skriver en avhandling om skådespelarens yrkesroll. Man avser att rekrytera ytterligare två doktorander.

Strukturer och rutiner för utvärdering och studentinflytande är mycket goda. Rektor har själv terminsvisa samtal med alla studenter, och man har nyligen beslutat att genomföra alumnpufföljningar vart tredje år.

Även om samarbete i olika former redan förekommer finns det inom högskolan en ambition att ytterligare utveckla internationaliseringsarbetet.

Skådespelarprogrammet

Utbildningen vill stimulera den enskilde studenten till att bli "självständig, kreativ, kunnig och konstruktiv i ett kollektiv". Målsättningen motiveras delvis av den förändrade arbetsmarknaden, där anställningar ersätts av kortare engagemang. En annan bevekelsegrund kan vara ett paradigmskifte på skolan från ett mer person- och metodinriktat styre till en friare och mer högskolemässig struktur. Ett utslag av viljan att stimulera studenternas självständighet är att ingen fastslagen undervisningsmetod används.

Detta riskerar att innebära en viss profillöshet, och vissa av de studenter bedömgårgruppen mötte efterlyste större tydlighet och mer disciplin. Utbildningens styrka ligger i en tydlig yrkesinriktning, goda branschkontakter och en engagerad och kompetent lärarkår.

Det är ännu inte helt klart hur skådespelarprogrammet kommer att se ut i sin treåriga form, som startar höstterminen 2007. Diskussioner pågår bland annat om praktikens plats och omfattning. På den fyraåriga utbildningen har praktiken omfattat en termin. Kontinuerliga inslag av tv och film skall finnas på den nya utbildningen.

Mimprogrammet

Mimprogrammet är uppbyggt av professorn i mim, som fortfarande leder och präglar utbildningen. Även om programmet till volymen är betydligt mindre än skådespelarutbildningen har det en självklar ställning vid skolan, och viss integrering sker i relevanta moment mellan de två utbildningarna. Man har

varit förutseende nog att skapa en okonventionell ämnesbredd med inslag av bland annat dans- och clownundervisning. Moderna hybridformer som performancekonst förekommer dock inte.

Mimmetoden är utvecklad av professorn och syftar till att utveckla ”kroppsligt tänkande skådespelare”. Det faktum att en enda person så starkt präglar utbildningen ger självfallet en sårbarhet och kan skapa en viss likriktning. Samtidigt betonas de enskilda studenternas individuella ansvar och personliga initiativ, och de får pröva på många olika stilar och uttryckssätt. Balansen mellan en banbrytande auktoritet och studenter i en konstnärlig utveckling är dock allmänt sett svår.

Mimare verkar på en internationell marknad, och studenterna på mimprogrammet får göra studieresor under utbildningen. Programmet fångar upp personer som har ett starkt sceniskt uttrycksbehov, men som inte kan eller vill kategorisera sig som skådespelare eller dansare. Söktrycket har också ökat de senaste åren.

Övergången till en treårig utbildning blir för mimprogrammet en återgång till en tidigare situation, och här finns en risk för en viss regression och koncentration på kärnan i utbildningen på bekostnad av nyare uttrycksformer.

Rekommendationer

- Övergripande diskussioner behövs för att kunna skapa ett kvalitativt och yrkesrelevant masterprogram.
- Möjligheterna till konstnärlig forskning i samverkan med konstnärliga och akademiska lärosäten i regionen bör stärkas.
- Lärarna bör få bättre utrymme för konstnärligt utvecklingsarbete.
- Samverkan med Dramatiska institutet bör stärkas efter flytten.

